

Οι Εκδόσεις Άρτος Ζωής

ανήκουν στο

ΑΥΤΗΠΕΡΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟ ΙΔΡΥΜΑ

Άρτος Ζωής

Μπουμπουλίνας 28, 106 82 Αθήνα

Τηλ.: 210 88 24 547 - Fax: 210 82 28 791

e-mail: artos@otenet.gr

www.artoszoes.gr

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος:

Σταύρος Ζουμπουλάκης	Πρόεδρος
Αντώνιος Δικαίος	Παμμαρτέας
Αημίτριος Πασάχος	Ταμίας
Ιωάννης Σεργόπουλος	Σύμβουλος
Πέτρος Γιατζάκης	Σύμβουλος
Ευάγγελος Καλογερόπουλος	Σύμβουλος
Παντελής Καλαϊτζίδης	Σύμβουλος

Κυριακοδοξόμιο

Γραπτά κηρύγματα Βιβλικών Θεολόγων
στα ευαγγελικά αναγνώσματα

Σάββας Αυγουδίνης • Χαράλαμπος Ατματζίδης
Σωτήριος Δεσπότης • Θωμάς Ιωαννίδης
Χρήστος Καρακόλης • Ιωάννης Καραβιδόπουλος
Μιλτιάδης Κωνσταντίνου • Κωνσταντίνος Μπελέζος
Γεώργιος Πατρώνος • Στέλιος Α. Παπαλεξανδρόπουλος
Ακατερίνη Τσαλαμπούνη • Σταμάτις Χατζησταματίου

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑ

Σταύρος Ζουμπουλάκης

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

π. Αντώνιος Πινακούλας

1η έκδοση: Μάιος 2011

© Άρτος Ζωής

ISBN: 978-960-8053-33-5

ΑΡΤΟΣ ΖΩΗΣ
ΑΘΗΝΑ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλόγιατα	9
Σύντομο σημείωμα για τα Κυριακοδόξια	13
Κυριακή προ της Υψώσεως	17
Κυριακή μετά την Υψωση	26
Κυριακή Α' Δουκά	33
Κυριακή Β' Δουκά	39
Κυριακή Γ' Δουκά	46
Κυριακή Δ' Δουκά (Αγίων Πατέρων Ζ' Οικ. Συνόδου)	56
Κυριακή Ε' Δουκά	66
Κυριακή ΣΤ' Δουκά	73
Κυριακή Ζ' Δουκά	82
Κυριακή Η' Δουκά	91
Κυριακή Θ' Δουκά	99
Κυριακή Ι' Δουκά	106
Κυριακή ΙΑ' Δουκά (Προπατόρων)	113
Κυριακή προ της Χριστού γεννήσεως	120
Κυριακή μετά την Χριστού γέννηση	129
Κυριακή προ των Φώτων	136
Κυριακή μετά τα Φώτα	144
Κυριακή ΙΒ' Δουκά	150
Κυριακή ΙΓ' Δουκά	161
Κυριακή ΙΔ' Δουκά	174
Κυριακή ΙΕ' Δουκά	184
Κυριακή ΙΣΤ' Δουκά (Τελώνου και Φαρισαίου)	194
Κυριακή ΙΖ' Δουκά (Ασώτου)	202
Κυριακή της Αδόχρεω	211
Κυριακή της Τυρινής	222
Κυριακή Α' Νηστειών (Ορθοδοξίας)	232
Κυριακή Β' Νηστειών	240
Κυριακή Γ' Νηστειών (Σταυροπροσκυνήσεως)	252
Κυριακή Δ' Νηστειών	259
Κυριακή Ε' Νηστειών	267

Κυριακή των Βαΐων	275
Β' Κυριακή από του Πάσχα (Θωμά)	283
Γ' Κυριακή από του Πάσχα (Μυροφόρων)	293
Δ' Κυριακή από του Πάσχα (Παραλύτου)	302
Ε' Κυριακή από του Πάσχα (Σαμαρείτιδος)	311
ΣΤ' Κυριακή από του Πάσχα (Τυφλού)	323
Ζ' Κυριακή από του Πάσχα (Αγ. Πατέρων Δ' Οικ. Συνόδου)	335
Κυριακή της Πεντηκοστής	345
Κυριακή Α' Ματθαίου (Αγίων Πάντων)	355
Κυριακή Β' Ματθαίου	365
Κυριακή Γ' Ματθαίου	372
Κυριακή Δ' Ματθαίου	380
Κυριακή Ε' Ματθαίου	386
Κυριακή ΣΤ' Ματθαίου	391
Κυριακή Ζ' Ματθαίου	398
Κυριακή Η' Ματθαίου	402
Κυριακή Θ' Ματθαίου	410
Κυριακή Ι' Ματθαίου	419
Κυριακή ΙΑ' Ματθαίου	429
Κυριακή ΙΒ' Ματθαίου	437
Κυριακή ΙΓ' Ματθαίου	446
Κυριακή ΙΔ' Ματθαίου	453
Κυριακή ΙΕ' Ματθαίου	461
Κυριακή ΙΣΤ' Ματθαίου	472
Κυριακή ΙΖ' Ματθαίου	481
Κυριακή Αγίων Πατέρων Δ' Οικουμενικής Συνόδου	490
Δυντομογραφίες	497
Βιογραφικά σημειώματα συγγραφέων	499

Προλόγιομα

Σταύρος Ζουμπουλάκης

Το κήρυγμα, συνομηλικό του ίδιου του χριστιανισμού (και αυτός [ο Χριστός] διώδευε κατά πόλιν και κώμην κηρύστων και ευαγγελιζόμενος, Λκ 8,1), είναι ουσιαστικά η διακήρυξη ότι Χριστός απέθανεν υπέρ των αμαρτιών ημών κατά τὰς γραφάς, και ότι έτάφη, και ότι έγέρθη τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατά τὰς γραφάς (1 Κορ 15,3-4) – πρόγραμμα που σημαίνει ἤδη ότι το κήρυγμα είναι ιδρυτικά γραφικό, βιβλικό: κατά τὰς γραφάς. Το κήρυγμα είναι κλήση για μετάνοια και δέσμευση στο σταυρό του Χριστού, με την οποία η Εκκλησία συγκροτεί ανεκάθεν και επανασυγκροτεί τις κοινότητές της. Τούτη η συστατική στιγμή της ευχαριστιακής συνέληξης και της ζωής εν γένει της Εκκλησίας, αυτό το *sacramentum verbi*, βόσκειται σήμερα στην Ελλάδα σε πλήρη απεξίωση, όπως μαρτυρεί και η ίδια η χρήση της λέξης στον καθημερινό λόγο.

Είναι αλήθεια ότι η ώρα του κηρύγματος είναι η πιο πικρή της Κυριακής στις εκκλησίες μας: προχειρότητα, παχυλή άγνοια, κούφια ρητορεία, εθνοπατριωτική έξαψη, εισαγγελική ηθικολογία, κενότητα. Πολλοί από τους χριστιανούς που θρησκεύουν σοβαρά προτιμούν να εκκλησιάζονται σε ενορίες όπου δεν γίνεται κήρυγμα, ενώ άλλοι βγαίνουν έξω από το ναό την ώρα εκείνη και πολύ περισσότερο είναι όσοι θα ήθελαν να το κάνουν. Δικαιολογημένα. Άλλο όμως αυτό και εντέλως άλλο τούτη η νόμιμη δυσανασχέτηση να γίνεται θεωρητική άποψη ότι το κήρυγμα καθ' εαυτό είναι περιττό και αχρείαστο, σχεδόν επίζημο.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ
Ευαγγέλιο: Μκ 1, 1-8
Κωνσταντίνος Μηλέζος

Αρχή του ευαγγελίου Ήσού Χριστού, Υιού του Θεού. Ως γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, «Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἀγγελὸν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου· φωνὴ βοᾶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρεῖβους αὐτοῦ», ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἐξορευέτερο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἰεροσολυμίται, καὶ ἔβαπτιζόντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίαν ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων· Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ἔμπροσθέν μου, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύβητα ἴδωαι τὸν ἰμάκτα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἔβαπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

Αυτή είναι η αρχή του χαρισμένου μηνύματος για τον Ήσού Χριστό, τον Υιό του Θεού. Στα βιβλία των προφητών είναι γραμμένο: Στέλνω τον αγγελιοφόρο μου πριν από σένα, για να προετοιμάσει τον δρόμο σου! Μια φωνή βροντοφωνάζει στην ἐρημο: ετοιμάστε τον δρόμο για τον Κύριο, ισιώστε τα μονοπάτια να περάσει. Σύμφωνα μ' αυτά, παρουσιάστηκε ο Ιωάννης, ο οποίος βάπτισε στην ἐρημο και κήρυττε να μετανοήσουν οι άνθρωποι και να βαπτιστούν, για να συγχωρηθούν οι ἁμαρτίες τους. Πήγαιναν σ' αὐτὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἰουδαίας και οἱ Ἰεροσολυμίτες, κι ὅλους τους βάπτισε στον ποταμὸ Ἰορδάνη, καθώς ομοιογούσαν τις ἁμαρτίες τους. Ο Ιωάννης φορούσε ρούχο από τρίχες καμήλας και δερματίνη ζώνη στη μέση του, έρωγε ακρίδες, και μέλι από ἀγριομέλισσες. Στο κήρυγμά του τόνιζε: «Ἔρχεται ὑπερεπάρσθενός μου, ὃς οὐκ εἰμὶ ἰσχυρός και που ἐγὼ δεν εἰμὶ ἰκανὸς κύβητα και να ἴδωαι το λουρί από τα υποδημάτά του. Ἐγὼ σας βάπτισα με νερό, εκείνος όμως θα σας βαπτίσει με Ἅγιο Πνεύμα».

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΤΕΙΟ

Κυριακή –σήμερα– προ των Φώτων, και η Εκκλησία με τα αναγνώσματά της επιχειρεί να μας εισαγάγει εργαίτως στο πνεύμα της επικείμενης εορτής. Μια τέτοια εισαγωγή είναι –στ' ἀλήθεια– απαραίτητη, αν αναλογισθούμε ὅτι η ημέρα που ετοιμαζόμαστε να υποδεχθούμε, τα Ἅγια Θεοφάνεια, μας ἀνάγκουν, με τη σειρά τους, σε μυστήριο ἀληθῶς μέγα: ο ενανθρωπῆσας Υιός και Λόγος του Θεού καταδέχεται να βαπτισθεῖ· η Ἅγια Τριάς φανερωίνεται στον κόσμολ Δάκκονος δε αὐτοῦ του μυστηρίου, ὅπως και στην περίπτωση τῆς Γεννήσεως, γίνεται ἕνας ἄνθρωπος: ο Ιωάννης ο Πρόδρομος και Βαπτιστής· αὐτός που χρονικά προηγείται του Μεσσία και παρασκευάζει το λαό να υποδεχθεῖ τον Αὐτῶντῆ.

Το πρώτο πράγμα που μας δείχνει η υψηλή διακονία του Προδρόμου είναι πως ο Θεός δεν ἐρχεται να επιβάλλει με τη βία στην ανθρωπότητα τη σωτηρία· δεν μας οδηγεί προ τετρασεμμένων γεγονότων, ἀλλά μας ετοιμάζει βαθιά και ουσιαστικά. Κατεργάζεται τη σωτηρία μας και σέβεται την ελευθερία μας: την ελευθερία να τον ἀρνούμαστε, την ελευθερία να τον επικαλούμαστε και να τον οικειούμαστε. Γι' αὐτό κι ἀφήνει τους δικαίους του, μεταξὺ των οποίων και ο Ιωάννης, να λειτουργούν τρόπον τινά ως καταλύτες. Με εργάτες σαν αὐτὸν, βοηθεῖ τον ἄνθρωπο να ἀποκτήσει την αυτοσυνειδησία του, να αισθανθεῖ ο ἴδιος τις ἀνάγκες του, την πείνα και τη δίψα για την παρουσία του. Προς την κατεύθυνση αὐτή πρέπει να κατανηθεῖ τόσο το ἔργο των Προφητῶν ὅσο και η ἀποστολή του Βαπτιστοῦ στην εποχή του.

Ο Ιωάννης γίνεται το ὀρόσημο ἀνάμεσα σε δύο εποχές. Οι προρρήσεις τῆς Παλαιάς Διαθήκης εκπληρώνονται επι-

τέλους στο πρόσωπο του Ιησού. Πιάνουν να παραδίδονται ως απλό γράμμα ή ελπίδα του απωτέρου μέλλοντος. Καθίστανται πραγματικότητες του παρόντος, σημεία της Βασιλείας, βεβαιότητες της παρουσίας του Μεσσία. Όσα προφητεύθηκαν, επαληθεύονται ήδη εν Χριστώ. Ο Ιωάννης λειτουργεί ως «αγγελιαφόρος», ο οποίος –κατά τον προφητικό λόγο του Μαλαχία (Μαλ 3,1· πρβλ. Εξ 23,20)– προαναγγέλλει τη Νέα Διαθήκη του Θεού με την πανανθρώπινη κοινότητα, προετοιμάζει τον κόσμο για την υποδοχή του Κυρίου: *ιδού ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου.*

Ο Ιωάννης είναι φωνή βοῶντος (στ. 3 = Ησ 40,3) εν τη ἐρήμῳ, φωνή που καλεῖ το λαό του Θεού να επιστρέψει από τον τόπο της αιχμαλωσίας στην αληθινή γη της Παγγαλιίας, από τον τόπο της φυγῆς και της εξορίας στην πραγματικότητα της Βασιλείας. Μέσα από την ἐρημὸς της περσιτάνησης και της δοκιμασίας ανοίγεται ἕνας νέος δρόμος. Ο Ησαΐας πριν αρχετοῦς αἰῶνες εἶχε προαναγγείλει: *ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ* (στ. 3 = Ησ 40,3). Ο Ιωάννης με τὰ ἴδια λόγια αναγγέλλει τώρα θριαμβικά τον ερχομὸ του Μεσσία, τὴν ἄμεση ἔλευση της Καινῆς εν Χριστῷ Διαθήκης.

Στο Βάθος της ἐρημίας που χαρακτήριζε κάποτε τις σχέσεις μας με τον Θεό κάνει τὴν εμφάνισή του ο αληθινός Βασιλιάς του Ισραὴλ, ο Κύριος Ιησούς Χριστός· ἐρχεται και γεμίζει τὴν ὑπαρξή και τὴν ιστορία μας με τὴ θεανθρώπινη παρουσία του. Ο ἴδιος προπορεύεται στο δρόμο της ἐπιστροφῆς μας και γίνεται ἀρχηγός της σωτηρίας μας. Τίποτε δεν είναι ικανό πλέον να ἐμποδίσει τὴν ἐπινοδό μας. Η ἴδια η ἐρημὸς γίνεται ὁδὸς σωτηρίας. Οἱ ὅροι της ζωῆς μας, ἐκφραση –ἄλλοτε– και ἀφορημὴ ἀγωνίας

και δαιμονικής κυριαρχίας, αμαρτίας και ανθρώπινης ἀπειθείας, μεταμορφώνονται σε ὁδὸ προσωπικής ἐλευθερίας και θείας κοινωνίας. Ο Μεσσίας Χριστός μᾶς επισκέπτεται στην «ἐρημη χώρα» των πειρασμῶν και των παθῶν μας και ἐξέρχεται ἀπ' αὐτὴν μαζί μας, νικητῆς κι ἀπελευθερωτῆς. Υπερβαίνει τὰ κενὰ της ανθρώπινης ἀδυναμίας και δημιουργεῖ νέες δυνατότητες. Ισιώνει τὴ σπρεβλή μας πορεία και μᾶς επαναφέρει στην ἀρχική κατεύθυνση, στον ἀρχικό μας προσανατολισμό. Η πρόσβαση στο στόχο του είναι ευθεία και ἄμεση: γίνεται, ο ἴδιος, ἄνθρωπος, για να σώσει τον ἄνθρωπο. Δεν ἀπευθύνεται στο πλάσμα του με υποσχέσεις και εντολές, ἀλλὰ το ἀγκαλιάζει και το αγγίζει· προσλαμβάνει τὴν ἀνθρωπότητα και τὴν κάνει «θείας φύσεως» κοινωνό, ζωῆς αἰωνίου και τριαδικῆς. Στην κοινωνία αὐτῆς μᾶς παραπέμπει το σημερινό ευαγγελικό ἀνάγνωσμα, καθώς και ὅλα τὰ περσιττικά της Βαπτίσεως του Χριστοῦ, τὴν οποία ετοιμάζουμε, ὁστε να εορτάσουμε.

Συγγράφοντας κανεῖς το Ευαγγέλιο του Μάρκου με εἰκόνα του Ματθαίου και του Λουκά, ἐντυπωσιάζεται ἴσως ἀπὸ το γεγονός ὅτι ο Μάρκος ξεκινᾶ τὴ διήγησή του ὄχι με τὴ Γέννηση ἀλλὰ με τὴ Βάπτισμα του Ιησού. Μήπως, ὁμως, και η ζωὴ του καθενός μας μέσα στην Ἐκκλησία δεν ἀρχίζει με το Βάπτισμα; Είναι ἄραγε συμπρωματικό ὅτι μέχρι και τον 4ο αἰῶνα οἱ χριστιανοὶ της Ανατολῆς ἐόρταζαν στις 6 Ιανουαρίου τὴ Γέννηση του Κυρίου μαζί με τὴ Βάπτισμα του; Κάθε ἄλλοι! Τόσο η πρώτη ὁσο και η δεύτερη ἐπεσημαίναν τὴ φανέρωση, τὴν Ἐπιφάνεια του Θεοῦ στον κόσμο. Με τὴ μία ἀρχεται ο ἐπίγειος βίος, με τὴν ἄλλη η δημόσια ὁδὸς του ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου. Και με τὴ δύο φανερώνεται ο Θεός ἀνάμεσά μας, γεγονός που θραύει τὰ στεγανά της ιστορίας, ἀνατέμνει τους χρόνους, ἐνώνει

τις εποχές, και γίνεται χαρμόσυνο μήνυμα σωτηρίας (εὐαγγέλιο) για όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως εποχής και τόπου.

Στα Ευαγγέλια του Ματθαίου και του Λουκά, τα οποία ξεκινούν ως γνωστόν με τη Γέννηση του Ιησού, ἄγγελοι Κυρίου μεταφέρουν πρώτοι το σωτηριώδες ἄγγελμα (βλ. Μτ 1,20· Λκ 1,11 κ.ε., 1,26 κ.ε. και 2,9 κ.ε.). Αντιθέτως στο Ευαγγέλιο του Μάρκου (αλλά και του Ιωάννου) η είδηση της εν Χριστώ σωτηρίας εξέρχεται για πρώτη φορά από τα χείλη του Βαπτιστή. Ο Ιωάννης, ο κατά την εκκλησιαστική υμνολογία «ἔνσαρκος ἄγγελος», ο ἄγγελος φόρος της εν Χριστώ παρουσίας του Θεού στον κόσμο, αναδεικνύεται ο πρώτος μάρτυρας της μεσαιωνικότητας και της θεότητας του Ιησού. Βεβαίως η πρώτη την εκπλήρωση των προφητειῶν στο πρόσωπο του Χριστού και απευθύνει πρώτος το κήρυγμα της μετανοίας, στην οποία μας καλεί τόσο η ενανθρώπηση του Λόγου όσο και η Καινή Διαθήκη γενικότερα.

Το κήρυγμα του Ιωάννου δεν μπορούσε να αφήσει αδιάφορους εκείνους που το πρωτόδικουσαν. Συμπαιριώτες Ιουδαίοι, και σύγχρονοι του Ιωάννου, ήταν εκείνοι που πρώτοι το εδέχθησαν· κληρονόμοι των παλαιῶν επαγγελιών, ψυχές οι οποίες με πόθο προσδοκούσαν τον Σωτήρα. Η καθολική απήχρηση του κηρύγματος, περί της οποίας κάνει λόγο ο Μάρκος, μας βοηθεί να συνειδητοποιήσουμε πόσο έντονη ήταν η προσδοκία του Ερχομένου στα ευρύτερα στρώματα του πιστού λαού: *πάσα ἡ Ἰουδαία χάρα καὶ οἱ Ἴεροσολυμίται πάντες* (στ. 5) πορεύονταν στην έρημο, προσέρχονταν στον Ιωάννη για να τον ακούσουν και να βαπτισθούν. Προσέρχονταν σε άνθρωπο όχι τυχαίο, αλλά μόρφη προφητική, προδρομική των χαρισμάτων της νέας εποχής.

Ποιος ήταν ωστόσο ο σκοπός της προφητείας του Ιωάν-

νου; Να ρεμίσει μήπως η έρημος με ασκητές; Να εγκαταλείψουν οι άνθρωποι οικίες, πόλεις και χωριά, καθέτι που τους εβάφρνε ή τους απειλούσε, αναζητώντας καταφύγιο σε τόπους έρημους ή μακρινούς; Να προσκολληθούν σε έναν μελλοντορήμονα προφήτη, σε έναν θαυματοποιο ή κοινωνικό επαναστάτη, σε έναν «πνευματικό γέροντα» – «γκουρού» και «καθοδηγητή»; Τίποτε απ' όλα αυτά! Αντικείμενο του κηρύγματος του Ιωάννου ήταν η μετάνοια: η υπαξιακή μεταστροφή του ανθρώπου, η επιστροφή του από το εγωιστικό φρόνημα στο θείο θέλημα, η νέα πορεία από το παρελθόν της αμαρτίας και της αδικίας στην αληθινή ελευθερία που φέρνει ο Χριστός. Απώτερος στόχος της διδασκαλίας του δεν ήταν η απόκτηση οπαδών· δεν ήταν ο σχηματισμός μιας νέας θεοσκευτικής κοινότητας ή μιας ομάδας από εκείνες που ανθούσαν, όπως πάντοτε και τότε, και υπερτόνιζαν την εξωτερική, τη νομική ευσέβεια. Οι λόγοι του Προδρόμου είναι ενδεικτικοί: *ἐρχεται ὁ λοχυρότερός μου ὄπισω μου, ὃς οὐκ εἰμί ἱκανός κύψας λῦσαι τὸν ἱμάτιον τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἔβαπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτός δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ* (στ. 7-8). Ο Βαπτιστής παρότρυνε τους προσερχομένους να εξομολογηθούν εὐλικρινά, και να δεχθούν εν συνεχεία *βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν* (στ. 4). Στην πραγματικότητα, ο ίδιος ο Θεός καλλιεργούσε συνειδήσεις, ώστε να δεχθούν σε λίγο, διά του βαπτισματος του Χριστού, τη λυτρωτική χάρη του Σταυρού· παρασχεῖα καρδιές καθαρές που θα μπορούσαν να γευθούν την αληθινή ελευθερία των τέκνων του Θεού εντός της νέας πραγματικότητας της Εκκλησίας.

Όπως λοιπόν ο Ιωάννης υπήρξε Προδρόμος του Ιησού, έτσι και το βάπτισμά του κατέστη πρόδρομο του χριστιανισμού. Το βάπτισμα αυτό ήταν βάπτισμα ὕδατος, βάπτισμα

μετανοίας *εις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν* (στ. 4). Προειδοποιούσε, ωστόσο, τη διά του Σταυρού απονέκρωση της αμαρτίας: έφερε πιο κοντά τη διά της Αναστάσεως κατάργηση του θανάτου. Παρέπεμπε στην έναρξη της μεσαιωνικής εποχής, όπου ανήκουν τόσο η άφεση (των αμαρτιῶν) όσο και η έγκυση του Πνεύματος. Το βάπτισμα αντιθέτως του Χριστού, το χριστιανικό βάπτισμα, είναι βάπτισμα *ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ* (στ. 8). Είναι σημείο εκπληρώσεως των μεσαιωνικών προσδοκιῶν. Συνδέεται με το λυτρωτικό έργο του Χριστού και «ποιεῖ» τον καινό εν Χριστῷ άνθρωπο. Είναι. «ισχυρότερο» του βαπτίσματος του Ιωάννου, *ὄσο ισχυρότερος* (στ. 7) είναι ο Μεσσίας από τον Πρόδρομό του, *ὄσο καθαριωτικότερο* είναι το Πνεῦμα από το ὕδωρ.

Η σύγκριση ανάμεσα στα δύο βαπτίσματα πάντως διόλου δεν υποβαθμίζει την προσωπικότητα του Βαπτιστή. Ο Ιησούς είναι ο σωτήρας του Ισραήλ, ο προαναγγεληθείς Μεσσίας· ο Ιωάννης είναι ο «ἀγγελὸς» του, ο πρωτομάρτυρας του μυστηρίου της σωτηρίας μας. Η ομολογία μάλλον του τελευταίου, ότι έρχεται ὕστερα ἀπ' αὐτὸν ἄλλοις *ισχυρότερός* του (εννοώντας τον ίδιο τον Μεσσία), αποδεικνύει του Ιωάννη το ὕψος της ταπεινοφροσύνης. Αν και ο ίδιος διακρίτῶνι καθημερινά τους καρπούς του προφητικού του χαρίσματος εν μέσω του λαού (βλ. στ. 5), δεν το εκμεταλλεύεται προς άσκησιν εξουσίας. Κατεβάζει τον εαυτό του στο επίπεδο του δούλου, κι ακόμη χαμηλότερα: «εγὼ δὲν εἰμὶ ἀξίος να σκύψω και να λύσω το λουρί από τα υποδήματά του» (στ. 7). Γνωρίζει τα όριά του, κι αυτό τον κάνει ικανό να υπερβαίνει το εργώ του, να ξεπερνάει τα μέτρα των κοινῶν ανθρώπων.

Έτσι μπορούμε ίσως να κατανοήσουμε γιατί ο Ιωάννης ο Πρόδρομος θεωρήθηκε από την Ορθόδοξη παράδοση πρότυπο ασκητή, προπάτορας του χριστιανικού μοναχισμού. Ο

τρόπος ζωής του υπήρξε εκούσια (χαρισματική) προσφορά σε Θεό και ανθρώπους, καρπός ωριμότητας, δείγμα έμπρακτο της μετανοίας που ο ίδιος κήρυσσε, επίτευγμα αληθινής ελευθερίας, ταπεινοφροσύνης και αγάπης. «Από τρέχες χαμηλάς ήταν το ένδυμά του. Ένα κομμάτι από δέρμα έζωνε τη μέση του. Ακρίδες και άγριο μέλι αποτελούσαν τη διαίτητά του» (στ. 6). Εκούσια πτωχεία, εγγράτεια και αληθής νηστεία, αυταρέσκεια στην ένδυση και την τροφή, ήθος ασκητικό και ευχαριστιακό στη σχέση του με το φυσικό περιβάλλον: όλα αυτά αποτελούν διαστάσεις της ζωής του Βαπτιστή που διδάσκουν μέχρι σήμερα μια χρήση του κόσμου πολύ διαφορετική από τη νοοτροπία μας τη σύγχρονη, την καταναλωτική.

Σε τελική ανάλυση, ο Ιωάννης δεν είναι Πρόδρομος μόνον του Χριστού. Είναι συγχρόνως πρόδρομος της νέας εν Χριστῷ ανθρωπότητας, δείκτης ασφαλούς πορείας για τους ρεγεννημένους *ἐξ ὕδατος και Πνεύματος* (Ιω 3,5): για εκείνους οι οποίοι αγωνίζονται να βιώνουν διαρκώς τη μετάνοια, την υπακοή στο θέλημα του Θεού, την ταπεινώση και την αγάπη, το σεβασμό προς τη θεία δημιουργία, την προφητική διάσταση της χρήσεως του κόσμου. Ο άγιος Ιωάννης, ο διάκονος της Βαπτίσεως του Χριστού, που πρόκειται οσονούπω να εορτάσουμε, μπορεί να γίνει έτσι ο πρόδρομος και της δικής μας τελειώσεως, ο προάγγελος της δικής μας εισόδου στο μυστήριο της εν Χριστῷ σωτηρίας, ο πρεσβευτής των δικῶν μας, των προσωπικών μας Θεοφανείων. Αρκεί να ακούσουμε το κήρυμά του!

Κυριακή μετά τα Φώτα
Ευαγγέλιο: Mt 4,12-17
Κωνσταντίνος Μιχαήλος

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ ἐλθὼν κατέκηκεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὄρειοις Ζαβουλαῶν καὶ Νεφθαλεὶμ, ἵνα πληρωθῆ ἡ πόλις διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· «Ἰῆ Ζαβουλαῶν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὄσθιν θαλάσσης, πέσαν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς δὲ καθήμενος ἐν σκότη εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθήμενος ἐν χάρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς». Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν καὶ λέγειν· Μετανοεῖτε· ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Εκείνο του καιρού, όταν έμαθε ο Ιησούς πως συνέλαβαν τον Ιωάννη, έφυγε για τη Γαλιλαία. Εγκατέλειψε όμως τη Ναζαρέτ και πήγε κι έμεινε στην Καπερναοὺμ, πόλη που βρίσκεται στις όχθες της λίμνης, στην περιοχή των φυλών Ζαβουλαῶν και Νεφθαλεὶμ. Έτσι πραγματοποιήθηκε η προφητεία του Ησαΐα που λέει: Η χώρα του Ζαβουλαῶν και η χώρα του Νεφθαλεὶμ, εκεί που ο όρμος πᾶει για τη θάλασσα και πέσα από τον Ιορδάνη, η Γαλιλαία που την κατοικούν ειδωλολάτρες, οι άνθρωποι που κατοικούν στο σκοτάδι είδαν φως δυνατό. Και για όσους μένουν στη χώρα που τη σκιάζει ο θάνατος, ανέτειλε ένα φως για χάρη τους. Από τότε άρχισε κι ο Ιησούς να κηρῦττει και να λέει: «Μετανοεῖτε γιατί έφτασε η βασιλεία του Θεού».

ΧΡΙΣΤΟΣ, ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Πρώτη Κυριακή –σήμερα– μετά τα Θεοφάνεια, μετά την ανάμνηση της Βαπτίσεως του Κυρίου μας (από τον Ιωάννη), και το σκηηνικό που περιγράφει ο ευαγγελιστής Ματθαίος

φαίνεται να αλλάζει. Σύμφωνα με την αφήγηση του τελευταίου, η αυλαία της πρώτης πράξεως πέφτει κι αφήνει πίσω τα όσα συνέβησαν στην Ιουδαία: τη Γέννηση, τη Βάπτιση, τον τριπλό πειρασμό του Ιησού στην έρημο. Τόσο ο Ματθαίος όσο και ο Μάρκος μας πληροφορούν ότι ο Βαπτιστής, ο συμπρωταγωνιστής της προτεινευταίας σκηνης της πρώτης πράξεως, συλλαμβάνεται από τον Ηρώδη. Η αυλαία ανοίγει ξανά και στη σκηνή ως μόνος πρωταγωνιστής εμφανίζεται τώρα ο Ιησούς. Βρισκόμαστε στη Γαλιλαία, όπου επιστρέφει ο Ιησούς μετά την Ιουδαία και την έρημο του Ιορδάνη (εκεί ακριβώς βαπτίστηκε και δοκιμάστηκε επί σαράντα ημέρες), απ' όπου και αρχίζει τη δημόσια δράση του.

Η Γαλιλαία, τότες –το πριν– περιφρονημένος από τους αυστηρούς Ιουδαίους, με ύποπτο για εκείνους παρελθόν και πιο άσημο παρόν (βλ. Mt 4,15: Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· πρβλ. Ιω 7,52), γίνεται παραδόξως ο οικειότερος χώρος του Θεανθρώπου καθ' όλη τη διάρκεια της επίγειας ζωής του. Η ταπεινή Γαλιλαία αποτελεί το ασφαλές καταφύγιο του Μεσσία, ο οποίος αμέσως μετά τη γέννησή του γνωρίζει το διωγμό και τον κατατρεγμό. Αξιώνεται μάλιστα αυτή να καταστεί η ιδιαίτερη πατρίδα του Κυρίου, η πρώτη που άκουσε το κήρυγμά του και έζησε τα περισσότερα από τα θαύματά του.

Πρώτος σταθμός του Ιησού, μετά την επάνοδό του από την Ιουδαία, είναι η Ναζαρέτ, πόλη καταφρονημένη κι από αυτούς τους Γαλιλαίους (βλ. Ιω 1,46: ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι άγαθόν εἶναι;). Εκεί ο Χριστός μεγάλωσε και εξαιτίας της έμεινε γνωστός ως Ναζωραῖος (βλ. Mt 2,23: Ιω 19,19). Τίποτε όμως δεν μπορεί να τον κρατήσει μόνιμα εκεί. Ο Ιησούς επιτρέπεται να αναλάβει δράση, δράση που εξέρχεται των ορίων της ιδιαίτερης πατρίδας του. Επιλείεται να αρχίσει το έργο που του ανέθεσε ο επουρά-

νιος Πατήρ· να αναγγείλει με την παρουσία και το κήρυμά του την έλευση της Βασιλείας του Θεού, την έναρξη της καινούργιας εποχής του Μεσσία. Το έργο του αρχαλιόξει ολόκληρη τη Γαλιλαία, ολόκληρο τον Ισραήλ, ολόκληρη την ανθρωπότητα. Η πόλη της Ναζαρέτ είναι πολύ μικρή για να χωρέσει την οικουμενική αποστολή του· πολύ μικρή για να τον κρατήσει για τον εαυτό της. Άλλωστε λίγος είναι, τελικά, σε αυτήν εκείνος που είναι σε θέση να τον καταλάβουν· λίγοι είναι αυτοί που μπορούν να ξεφύγουν από τις στενότητες αντιλήψεως των μικρών κοινοτήτων, από την ασφυξία του φθόνου που αναπτύσσεται λόγω τοπικισμού. Όπως μάλιστα κι ο ίδιος αργότερα ομολογεί, *οὐδείς προφήτης δεκτός ἔστιν ἐν τῇ πατριδί αὐτοῦ* (Λκ 4,24). Τα βήματά του λοιπόν τον οδηγούν να εξέλθει, όπως κάποτε ο Αβραάμ, *ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ* (βλ. Γεν 12,1). Αφήνει τη Ναζαρέτ και μετοικεί προσωρινά στην πόλη της Καπερναούμ.

Στην Καπερναούμ το έδαφος για το ευαγγέλιο της Βασιλείας μοιάζει προσφορότερο: εκεί υπάρχει πολὺς λαός (εν σχέσει προς τη Ναζαρέτ) που περιμένει την εκπλήρωση των επαγγελιών, που είναι έτοιμος να ακούσει την επί του Όρου Ομιλία του και να δεχθεί τις αναρίθμητες θεαπελίες του. Υπάρχουν άνθρωποι ζηλωτές, κατάλληλοι να γίνουν μαθητές και συνεργάτες του, όπως είναι οι αδελφοί Πέτρος και Ανδρέας. Η πόλη, χτισμένη πάνω στις όχθες της λίμνης Γεννησαρέτ, στα αρχαία σύνορα των φυλών Ζαβουλών και Νεφθαλείμ με την Περαία, την πέτραν του Ισροδάνου χάρμα, στα όρια της τετραρχίας του Ηρώδη Αντύπα και της τετραρχίας του Φιλίππου, είναι συν τοις άλλοις σπουδαίος εμπορικός κόμβος, τόπος συνάντησης λαών και πολιτισμών.

Η Καπερναούμ επιλέγεται από τον Κύριο ως το κατεξοχήν κέντρο της ιεραποστολικής του δραστηριότητας στη

Γαλιλαία, ως οριζήτήριο και δεύτερη πατριδα του. Για τον ευαγγελιστή Ματθαίο, η επιλογή αυτή δεν είναι τυχαία. Ανήκει στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας, στο σχέδιο του Θεού, που προηγείται των ιστορικών συγκυριών. Η επιλογή της Καπερναούμ προαναγγέθηκε από τον Ησαΐα αιώνες πριν. Ο ευαγγελιστής μας υπενθυμίζει διαρκώς ότι όλα όσα είναι γραμμένα στην Παλαιά Διαθήκη περί του Μεσσία βρήκαν την εκπλήρωσή τους στο πρόσωπο του Ιησού. Έτσι, και στην περίπτωση της σημερινής περικοιτηής, ο Κύριος έρχεται στην Καπερναούμ *ἵνα πληρωθῆ τὸ ρηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· γῆ Ζαβουλών καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέτραν τοῦ Ἰσροδάνου, Γαλιλαία τῶν ἔθνων, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν χάρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς* (στ. 14-16. *Ἠσ* 8,23 - 9,1).

Δίνοντας ίσως μια απάντηση στους συγχρόνους του Ιουδαίους, οι οποίοι με προκατάληψη και έντονη εθνικιστική διάθεση διακήρυτταν ότι *ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγείρεται!* (*Ἰω* 7,52), ο Ματθαίος επικαλεῖται ἐδώ τον προφητικό λόγο του Ησαΐα. Κατὰ τον προφήτη, ο Κύριος, αν και στο παρελθόν είχε σγηματίσει τη χειρότερη γνώμη για τις περιοχές του Ζαβουλών και του Νεφθαλείμ, στο μέλλον πρόκειται να τις δοξάσει. Στις περιοχές αυτές, που είχαν περιπέσει στο παγερὸ σκοτάδι της αγνωσίας του Θεού, που είχαν καταντήσει κατὰ την εποχή του Ιησού να χαρρακτριζόνται ως *Γαλιλαία τῶν ἔθνων* (*Μτ* 4,15), δηλαδή των ειδωλολατρών, πρόκειται να ανατείλει φως λαμπρό, το Φῶς του Μεσσία. Η εποχή που εγκαινιάσε ο Χριστός επρόκειτο να αντιστρέψει τη ζοφερή πραγματικότητα, όχι μόνο στη γη της Γαλιλαίας, αλλά στην ανθρωπότητα ολόκληρη: αντί του σκότους, επικρατεί πλέον το φῶς· αντί της σκιάς που αφήνει ο θάνατος, ζῶή και ανάσταση.

Φως! Είναι η λέξη που δαυλεύεται ο Ματθαίος για να αποδώσει το φανερώμα του Λόγου στους ανθρώπους: φώς ανέτειλεν αὐτοῖς (στ. 16). Η ένσαρκη Οικονομία του Θεού συνιστά τη νέα δημιουργική του Ημέρα. Το φως της θείας δόξας έρχεται στο φως της μέρας. Ο Χρόνος αρχίζει να ξανακινά. υπέρ ημών. Ο κόσμος ξανακτίζεται. Η ανθρωπότητα αναδημιουργείται εν Χριστώ.

Φως - Φώτα! Ημέρα των Φώτων ονομάζεται στη χριστιανική παράδοση η εορτή των Θεοφανείων (που μάλιστα γβες ζήσαμε), η μέρα κατά την οποία η αρχαία Εκκλησία τιμούσε τη Γέννηση του Ιησού μαζί με τη Βάπτισή του, ενώ ταυτόχρονα υποδεχόταν, βάπτιζε, τα νέα μέλη της.

Φως - Φώτα - Φώτισμα! Είναι ο όρος με τον οποίο παρδίδεται το μυστήριο του Βαπτίσματος, το μυστήριο της προσωπικής μας εισόδου στην προχιά ενός άλλου Ηλίου, του *Ηλίου τῆς δικαιοσύνης* (Ματθ 3,20), του Ιησού Χριστού. Στο φως αυτού του Ηλίου μας προσκαλούν τούτες οι εορτάσιμες ημέρες, στην εμπειρία του δικού μας φωτισμού και του καταναρασμού μας από το φως της ουράνιας Βασιλείας.

Η Βασιλεία αυτή του Θεού, την οποία οραματίστηκαν οι Προφήτες και οι δίκαιοι της Παλαιάς Διαθήκης, δεν είναι ένας κόσμος φανταστικός ούτε μια εμπειρία από το υπερέπεραν· είναι ο νέος, ο φωτεινός κόσμος που έφερε ο ενανθρώπησας Υιός του Θεού στον κόσμο. Οι προσδοκίες μας έγιναν ιστορική πραγματικότητα με την επίγεια παρουσία και το κήρυμά του· δεν εγκλωβίστηκαν σε κάποιο ουσιακό πολιτειακό σχήμα, σε κάποιο σώμα σρενά εθνικο-θρησκευτικό. Η Βασιλεία του Θεού, την οποία φέρει μαζί του ο Χριστός, αποτελεί ήδη γεγονός που το χαρακτηρίζουν η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη. Τη ζούμε εν μέσει εδώ και τώρα μέσα στην Εκκλησία, χωρίς όμως να μπορούμε να την ταυτίσουμε με τα δικά μας σχήματα και τις επιθυμίες.

Γιατί το πλάσιο που αυτή μας διανοίγει υπερβαίνει τα χρονικά και τοπικά μας όρια· εκτείνεται στην εποχή κατά την οποία ο νέος κόσμος του Θεού θα είναι αιώνια, ιστορική πραγματικότητα, κατά την οποία το κακό, η φθορά κι ο θάνατος δεν θα έχουν πλέον θέση.

Οστόσο, μέχρι να έρθει η εποχή της πλήρους μετοχής μας στον κόσμο των μελλόντων αγαθών, η βασιλεία των ουρανών βιάζεται (Μτ 11,12)· γίνεται αφορμή ερηγήτοσης και πνευματικού αγώνα, κίνητρο καθημερινής άσκησης και αλλαγής. Ο δρόμος για την επικράτηση της Βασιλείας του Θεού περνάει μέσα από τον προσωπικό μας αγώνα, μέσα από τη δική μας μετάνοια, μέσα από την απόκτηση εκ μέρους μας - και εν Πνεύματι, πάντοτε, Αγίω- αυτού που ονομάζουμε νούν Χριστού (1 Κορ 2,16). Περνάει τελικά μέσα από τη δική μας αλλαγή και μεταμόρφωση. Προϋποθέτει την απέκδυση του παλαιού ανθρώπου και την αποβολή του εγωιστικού φρονήματος, την επιστροφή μας διά του Υιού προς τον Πατέρα, το αδιακόπως ως έν φωτί περιπατεῖν (βλ. 1 Ιω 1,7).

Το φως στο οποίο καλούμαστε να περιπατήσουμε είναι το φως μιας άλλης ημέρας, μιας ημέρας που δεν έχει τέλος παρά μόνο στον Θεό· είναι η σφραγίδα της καθημερινής μας μετανοίας, ο ορίζοντας της καινής μας εν Χριστώ ζωής. Και το φως αυτό δεν ανέτειλε μόνο τῷ καιρῷ εκείνῳ ἐν τοῖς ῥαῖσις Ζαβουλῶν και Νεφθαλείμ (στ. 13). Ανατέλλει διαρκώς για όλους εμάς τούς καθημένους ἐν χώρῃ και σιχαῖ θανάτου (στ. 16), για όλους εμάς οι οποίοι διά της Εκκλησίας εισερχόμεθα στο άδυτο φως του Χριστού και την αιώνια Βασιλεία του· για όλους εμάς οι οποίοι καλούμαστε σήμερα να γίνουμε κοινωνοί στο μέγα τούτο φως όσο διαρκεί η ζωή μας και στους αιώνες των αιώνων. Αμήν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, εἰσερχομένου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τινὰ κώμην ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπτοὶ ἄνδρες, οἱ ἔσπεσαν πῶραθεν, καὶ αὐτοὶ ἤσαν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλίσθησον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πιστεύετε ἐπιδείξατε ἑαυτοῦς τοῖς ἰερεῦσι. Καὶ ἔγενετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοῦς ἐκβαλίσθησαν. Εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι λάθῃ, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἔρεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοῦ πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης. Αποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὅχι· οἱ δέκα ἐκβαλίσθησαν· οἱ δὲ ἕνέα σοὶ, οὐχ εὐεβήσαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνασταξ πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

ΠΕΡΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Το συγκεκριμένο ευαγγελικό κείμενο αναγγινώσκεται τη Β΄ Κυριακή μετά τα Φώτα, παραλείπεται δε όταν το Πάσχα εορτάζεται νωρίτερα, οπότε αναγγινώσκεται μόνο εκείνο της Κυριακής του Ζαχαρίου.

Εκείνο του καιρού, καθώς έμπαινε ο Ιησούς σ' ένα χωριό, τον συνάντησαν δέκα λεπτοί· στάθηκαν λοιπόν από μακριά και του φώναζαν δυνατά: «Ἰησοῦ, ἀφέντη, ἐλίσθησέ μας!» Βλέποντάς τους εκείνος τους εἶπε: «Πήγαίτε νὰ σὰς ἐξετάσουν οἱ ἱερεῖς». Καὶ καθὼς πήγαιναν, καθαρίστηκαν ἀπὸ τὴ λέπρα. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ὅταν εἶδε ὅτι θεραπεύτηκε, γύμνασε δοξάζοντας με δυνατὴ φωνὴ τὸν Θεό, ἔρεσε με τὸ πρόσωπο στα πόδια τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸν εὐχαριστοῦσε. Κι αὐτὸς ἦταν Σαμαρείτης. Τότε ο Ἰησοῦς εἶπε: «Δὲν θεραπεύτηκαν καὶ οἱ δέκα; Οἱ ἄλλοι ἐνῷὰ πού εἶναι; Κανένας τοὺς δὲν βρέθηκε νὰ γυρίσει νὰ δοξάσει τὸν Θεὸ παρὰ μόνο τούτος ἐδῶ ὁ ἀλλογενής;» Καὶ σ' αὐτὸν εἶπε: «Ἰησοῦ καὶ πήγαυε στο καλὸ· ἡ πίστις σου σε ἔσωσε».

Με την εισοδό του ο Χριστός στον κόσμο εργακινιάζει μια ευρελῶς καινούργια πραγματικότητα. Την περασμένη Κυριακή (Κυριακή μετά τα Φώτα) είδαμε ότι η νέα αυτή πραγματικότητα συνδέεται αναπόσπαστα με το κήρυγμα της μετανοίας, της επιστροφής δηλαδή του ανθρώπου από την κατάσταση της αμαρτίας στην εμπειρία της Χάριτος. Το σημερινό ευαγγελικό ανάγνωσμα μας υπενθυμίζει ότι η συνάντησή μας με τον Θεό, για να είναι ολοκληρωμένη, πρέπει να συνοδεύεται από πίστη έμπρακτη.

Τα Ευαγγέλια ομιλούν συχνά περί θαυμάτων του Ιησοῦ, κι όλα τους έχουν ένα σχεδόν μόνιμο χαρακτηριστικό: δεν γίνονται για να προκαλέσουν την πίστη. Αντίθετως προϋποθέτουν την πίστη· αποτελούν επικύρωση της πίστewας που ήδη υπάρχει. Τούτο φαίνεται ολοκλήθαρα στη σημερινή διήγηση του Δουκά περί της θεραπειας των δέκα λεπρών.

Ο Ιησούς, ἀναβαίνων εἰς Ἱερουσόλυμα (Ακ 19,28), διαμέσου της Γαλιλαίας και της Σαμαρείας, ετοιμάζεται να επισκεφθεί έναν τόπο, όταν δέκα ἄνδρες τον συναντούν στο δρόμο και τον παρακαλοῦν. Ο ένας ήταν Σαμαρείτης, ενώ οι ὑπόλοιποι, ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Γαλιλαίας -εκεῖ ἀπ' ὅπου διερχόταν τώρα ο Χριστός, στα σύνορα με τὴ Σαμαρεία- ἡ ἴσως νοτιότερα, ἀπὸ τὴν Ἰουδαία. Ἰπὸ διαφορετικὲς συνθήκες, ἡ συνύπαρξη ὄλων αὐτῶν τῶν ανθρώπων θα ἦταν ἀδιανόητη. Ἄσπονδο μίσος χῶριζε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, τοὺς Σαμαρείτες ἀπ' τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς Αγίας Γης. Οἱ Σαμαρείτες θεωροῦνταν «ἀλλογενεῖς», ξένο σῶμα στην καρδιά τῆς Παλαιστίνης, ἀπομεινάρια τῆς κατακτητικῆς παρουσίας τῶν Ἀσσυρίων σε αὐτὴ τὴ χώρα. Οἱ Σαμαρείτες ἦταν για τοὺς Ἰσραηλίτες λαὸς ἀκάθαρτος, που δὲν ἀνήκε στον

Θεό, ένα έθνος αιρετικών και αφορισμένων, μια φυλή συλλογικά δαιμονισμένων (πρβλ. Ιω 8,48). Κι όμως οι δέκα τούτοι άνθρωποι που συναντάνε τον Χριστό, παρά τις τεράστιες διαφορές που τους χωρίζουν, βρίσκονται συνεχώς μαζί. Τι είναι άραγε αυτό το οποίο στην περίπτωση μας τους ενώνει;

Τους ενώνει η απρώστια, ο πόνος, η εγκατάλειψη των ανθρώπων, η κοινωνική απομόνωση, η απόρριψη των ασθενών από εκείνους που θεωρούν τους εαυτούς τους υγιείς. Η λέπρα – αυτή είναι η ασθένεια που τους ενώνει – ήταν για τους Εβραίους σημείο αμαρτίας και θείας τιμωρίας. Ο λεπρός λογίζοταν ως καταραμένος, γι' αυτό και αποβαλλόταν από την κοινότητα μέχρις ότου καθαριστεί από την απρώστια του. Αποκλείοταν από την κοινωνία μέχρι να τον ελεήσει, να τον θεραπεύσει δηλαδή, ο ίδιος ο Θεός.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό εδώ το γεγονός ότι, παρά τη συνάντησή τους με τον Ιησού, οι δέκα έστησαν πρόσωθεν (στίχ. 12). Στάθηκαν απέναντί του μεν, αλλά από μακριά, εκεί όπου δυστυχώς τους έβρε η κοινωνία, και δεν είχαν το θάρρος να έρθουν πιο κοντά. Πόσο συχνά οι αποστάσεις που δημιουργούμε εμείς οι άνθρωποι στις μεταξύ μας σχέσεις μπορούν να γίνουν τείχη που μας χωρίζουν από τον ίδιο τον Θεό, εμπόδια που δεν αφήνουν κανένα μας να πλησιάσει τον Θεό!

Η απρώστια, όπως είπαμε, είναι αυτή που εξωτερικά συνδέει τους δέκα άνδρες. Εκείνο όμως που τους φέρνει κοντύτερα προς τον Χριστό, που τους κάνει να ζητήσουν τη βοήθειά του, είναι η πίστη τους. Η παράκλησή τους *Ίησού έπιστάτα, έλθέσον ημάς* (στ. 13) μαρτυρεί περί αυτής. Ήταν μια πίστη που ενισχυόταν απ' όσα είχαν ακούσει οι ίδιοι περί του Χριστού, και τρεφόταν από την ελπίδα να

επιστρέψουν υγιείς στο οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Πάντως, όταν ο Χριστός τους συναντά στο δρόμο του, δεν απαιτεί απ' αυτούς κανενός είδους πίστη! Δεν τους ρωτάει πόσο και αν πιστεύουν. Τους δείχνει μόνο το μέρος της άπειρης αγάπης του, εκείνης της θείας αγάπης που δέχεται τους πάντες χωρίς να χάνει διάκριση. Ακούει τον πόνο τους και θεραπεύει και τους δέκα.

Όσοσο δεν τους θεραπεύει αμέσως και επιτόπου· δεν τους γιατρεύει κατά τρόπο μαγικό και εντυπωσιακό. Τους στέλνει στους ιερείς του Ισραήλ, οι οποίοι ήταν αρμόδιοι να βεβαιώσουν – σύμφωνα με το Νόμο – τον καθαρισμό τους από τη λέπρα (βλ. Λευ 14,1-9). Με την ελάχιστη αυτή υπακοή δεν τους ζητεί παρά να χάνουν – αυτεξουσίως – πράξη την πίστη που μόνοι τους φανέρωσαν. Ταυτόχρονα αποστέλλει διπλό μήνυμα προς το ιουδαϊκό ιερατείο: πρώτον, ότι ο ίδιος σέβεται το Νόμο του Μωυσή (και, κατά συνέπεια, ενεργεί εν θελήματι Θεού), και, δεύτερον, ότι ο Νόμος από μόνος του δεν έχει τη δύναμη να σώζει· πάντα απ' αυτόν στέκεται η πίστη. Ο Νόμος επισείει την τιμωρία· η πίστη όμως στο πρόσωπο του Υιού του Θεού μάς απαλλάσσει από την ίδια την κατηγορία. Ο Νόμος κλείνει μέσα του τη δουλεία στην αμαρτία, ενώ η πίστη ανοίγει το δρόμο προς τη μετάνοια και την ελευθερία.

Αυτή η πίστη, η *ex καρδίας* πίστη των παρακαλούντων ανθρώδων, επιτρέπει, σε τελευταία ανάλυση, να δράσει πάνω τους η θεραπευτική ενέργεια του Θεού, ο οποίος εξ αγάπης δημιουργεί και δεν αδιαφορεί για το πλάσμα του, όσο κι αν εκείνο φεύγει μακριά του – μια πίστη που περνάει μέσα από τον πόνο, την υπακοή και την ταπείνωση. Οι δέκα υπακούουν στην εντολή του Ιησού και η πίστη τους φέρνει καρπούς. Καθώς πορεύονται προς τους ιερείς,

καθαρίζονται πλήρως από την ασθένειά τους. Μετά τη θεραπεία τους ωστόσο συμβαίνουν πράγματα που μας υπενθυμίζουν ότι η πίστη δεν είναι αγαθό αυτονόητο και διαρκές· δοκιμάζεται συνεχώς, απαιτεί τόλμη και θυσίες, αδιάκοπη άσκηση και καθαρισμό, λεπτή εσωτερική εργασία και φωτισμό.

Το πρώτο που πραγματικά μας κάνει εντύπωση είναι η ευκολία με την οποία οι ενέα, αν και *ἐκαθαρίσθησαν* (στ. 14), ξεχνούν τον ευεργέτη τους. Επικαλούμενοι προφανώς τις διατάξεις περί καθαρισμών και τη χρονοβόρα σχετική διαδικασία (βλ. *Λευ* 14,1-32), προσκολλώνται στο περιβάλλον των ιερέων και δεν γυρίζουν πίσω να τον ευχαριστήσουν, παρότι αυτός τους είχε στείλει εκεί. Και ενώ ο Νόμος προέβλεπε επταήμερη παραμονή εκτός κοινοτήτος, οπότε είχαν την ευχέρεια να τον αναζητήσουν, αυτοί προτιμούν να μην το διακινδυνεύσουν. Πίσση είναι, αλήθεια, η ανασφάλεια που φωλιάζει ακόμη μέσα τους! Και πόσο εύκολα μεταμορφώνεται – αν δεν προσέξουμε – σε ιδιοτέλεια και σκληρότητα, σε υπερηφάνεια και απιστία! Πώς ο φόβος για το «τι θα πει ο κόσμος», για το πώς θα μας δεχθεί η κοινωνία, δηλητηριάζει την αλγότητα της πίστης, την έφεση του καθενός μας προς ειλικρινή αυτοέκφραση και άδοξη αγάπη!

Μη όντας λοιπόν οι ενέα διατεθειμένοι να απολέσουν την (επίσημη) αναγνώριση εκ μέρους του ιερατείου, των αρχόντων κι όλων εκείνων που μέχρι χθες τους έδιωχναν και τους απέκλειαν από παντού, απορίπτουν αυτόν που δεν τους εξείρεσε ποτέ απ' την αγάπη του, αυτόν που, τελικά, τους πρόσφερε τη θεραπεία. Φοβούμενοι μήπως ξαναβρεθούν στο περιθώριο της ζωής, παραιτούνται από κάθε διάθεση για ομολογία και περιορίζουν στα συμβατι-

κότερα την πίστη τους. Επιδιώκοντας να συμφωνούν με την εθνικοθρησκευτική τους ηγεσία, θεωρούν τώρα τον Ιησού είτε ως άνωβαπο κοινό είτε ως ανταγωνιστή των ιερέων και του Νόμου, τον δε συνασθενή τους Σαμαρείτη (επειδή, φυσικά, ήταν Σαμαρείτης) εκτός του έθνους και του Νόμου. Δεν αμφιβάλλουμε πως πολύ νωρίς θα συνειδητοποιήσαν ότι ο Χριστός δεν ήταν ιδιαίτερα αγαπητός στο κοινωνικό κατεστημένο, το οποίο δεν επιθυμούσαν σε καμία περίπτωση να δυσαφετήσουν· πόσο μάλλον ο Σαμαρείτης, ο οποίος τους ακολούθησε. Ο τελευταίος απομακρύνθηκε κατά πάσα πιθανότητα βιαίως από το Ιερό· μπορούμε δε να υποθέσουμε πως ό,τι περισσότερο τον πλήγωσε δεν ήταν οι φωνές ή η βία των ιερογυλάκων και των λευτών, όσο των πρώην συντρόφων του οι φθηνές εξηγήσεις και ο απίστευτος φανατισμός, τα μάτια τα στραμμένα αλλού, οι κατεβασμένες κεφαλές.

Πόσο οι ρόλοι αντεστράφησαν! Οι ενέα αυτοί, τα χθηνά θύματα του Νόμου, που δέχρινε τους ανθρώπους σε καθαρούς και μη, σε υγιείς και μη, αναπαράγουν τώρα τη συμπεριφορά του θύτη στην καθημερινότητά τους. Αυτοί που μέχρι χθες υψίσταντο τους διωγμούς και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αποκλείουν με τη σειρά τους κάποιους άλλους. Και ενώ οι εναντίον τους διακρίσεις φαίνεται να έχουν παραμεριστεί, οι ίδιοι δημιουργούν νέες, σε βάρος φίλων παλαιών. Έχοντας τραγικά συνταυτιστεί με τις κατ'αυτών προκαταλήψεις, προσπαθούν να απομακρύνουν και την παραμικρή υποψία πως κάποτε κι οι ίδιοι συμπεριλαμβάνονταν σε αυτές· αρνούνται με κάθε τρόπο να παραδεχθούν ότι στο παρελθόν υπήρξαν οι ίδιοι περιφρονημένοι και ασθενείς. Έτσι εξηγείται το πόσο γρήγορα ξεχνούν τι έκανε για εκείνους ο Θεός, αλλά και το πόσο απότομα, σκληρά, φέρονται τώρα προς εκείνους που χάρακτηρίο-

νται από τους πολλούς περιθωριακοί ή διαφορετικοί. Ανήκουν τώρα πια –πόσο υπερήφανοι είναι γι' αυτό!– στους «καθωσπέρπεις» και τους «υγιείς»! Και χωρίς να το καταλάβει κανείς ελκύουν πάνω τους τη μοιμή που απηύθυνε ο Ιησούς στους Φαρισαίους: «Εάν ήσασταν τυφλοί, δεν θα είχατε αμαρτία. Τώρα, όμως, λέτε ότι είστε υγιείς, ότι βλέπετε· γι' αυτό η αμαρτία σας εξακολουθεί να μένει» (Ιω 9,41). Με άλλα λόγια: «Νομίζετε πως έχετε καθαρίσει· μέσα σας όμως μένετε ανιάτα λερποί!»

Αποποιούμενοι οι εννέα το οδυνηρό τους παρελθόν, είναι σαν να μη διδάχθηκαν, τόσα χρόνια, τίποτε απ' αυτό· καθόλου παράξενο λοιπόν που παραμένουν ακόμη δειμένοι σε αυτό! Αισθάνονταν τόσο ταπεινωτικό το να επιστρέψουν εκεί απ' όπου κάποτε ξεκίνησαν, τόσο μειωτικό το να παραδεχθούν ότι ήταν άρρωστοι και –με τη δύναμη του Θεού, όχι τη δική του!– θεραπεύτηκαν. Κι αντί να φανούν μεγαλόψυχοι, ευγνώμονες και καταδεκτικοί, κατήντησαν μικρόψυχοι, αγάριστοι και πονηροί. Εν ονόματι της «ορθής» τους πίστης, της ασφάλειας των δικαιωμάτων τους και της κοινωνικής αποδοχής δεν περιφρόνησαν απλώς έναν άνθρωπο, αλλά τον ίδιο τον Θεό. Αχρήστευσαν, κατ' ουσίαν, το θαυμαστό γεγονός της Θεραπείας τους, αφού κατέστρεψαν τη ρίζα του, που είναι η αγάπη, εφόσον αφηγήθηκαν να γευθούν το μυστήριο της ανθρώπινης ευχαριστίας και αδιαφόρησαν να μοιραστούν τη χαρά της σωματικής τους αναγέννησης.

Είναι βλέποντας τα πράγματα υπό ένα άλλο πρίσμα, μήπως και οι κάθε λογής διακρίσεις –σήμερα– ανθρώπου από άνθρωπο, η αλλοτρίοτάλη ιεράρχηση κοινωνικών και οικονομικών προτύπων, η ένταξη των συνανθρώπων μας σε δικές μας αξιολογικές κατηγορίες, οι σύγχρονοι εθνικισμοί και οι πάσης φύσεως ρατσισμοί, οι ιδεολογικοί

και θρησκευτικοί διαχωρισμοί, η ειρωνεία που γεννιέται από την ημιμάθεια, η κατάκριση στην οποία ασκούνται οι ηθικολόγοι και οι ευσεβιστές, η παρεξήγηση και η πεισματική εμμονή που συνοδεύουν την ιδιοτέλεια, την κακοβουλία και το φανατισμό, δεν αποτελούν εκφράσεις συνήθους αφιλαδέλφιας και συγχρόνως αγχαριστίας εκ μέρους μας, κι όχι μόνο των εννέα, απέναντι στον Θεό – τον Θεό, ο οποίος δίνει το φως και τη βροχή του, τα δώρα και το έλεός του σε όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους, σε δικαίους και αδίκους, σε αγίους και αμαρτωλούς, σε κάθε φυλή και τάξη; Τι άλλο σημαίνει εξάλλου η αγχαριστία, παρά μια βαθιά υποτίμηση της άπειρης αγάπης και της Χάρης του, την άρνηση της τιμής και της ευχαριστίας που οφείλουμε άπαντες για τη νέα κοινωνία που μας προσφέρει με τον Χριστό ο Θεός;

Σπεύδουν λοιπόν οι εννέα στους ιερείς για να λάβουν την αναγνώριση που επίζητούν. Σπεύδουν να βγάλουν από πάνω τους το στίγμα από τον μακροχρόνιο αποκλεισμό. Σπεύδουν να ξαναγίνουν ένα με τον κόσμο και να ξαναγευτούν τις προς καιρόν χαρές του. Πολύ μικρή σημασία έχει το γεγονός ότι το κάνουν αυτό σε τόσο ιερό. Πόσες φορές δεν επενδύουμε προθέσεις ιδιοτελείς και κίνητρα εγωιστικά με επιχειρήματα «χριστιανικά»! Πόσες φορές η πίστη, η ευλάβεια και η φιλανθρωπία δεν χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουμε τη βαθιά κρυμμένη μας κακία, την αδυναμία μας για αγάπη και θυσία!

«Ένας όμως απ' αυτούς», λέει και πάλι ο ευαγγελιστής, «όταν είδε ότι θεραπεύθηκε, γύρισε πίσω δοξάζοντας τον Θεό, έπεσε στα πόδια του Χριστού και τον ευχαρίστησε. Και [τόπως σημειώνεται με έμφαση] αυτός ήταν Σαμαρείτης!» (στ. 15-16).

Μόνο ο Σαμαρείτης λοιπόν γυρίζει πίσω· για να συναντήσει τον αίτιο της σωτηρίας του, αυτόν που τον αντιμετώπισε προηγουμένως δίχως να κάνει διακρίσεις. Επιστρέφει για να ευχαριστήσει, ενώ θα μπορούσε κι αυτός, διωγμένος απ' τους Ιουδαίους ιερείς, να πάει στους δικούς του, τους Σαμαρείτες ιερείς. Ξαπάρχεται στον εξ αυτών των Ιουδαίων Ιησού, απ' τον οποίον εθνικώς και θρησκευτικώς τόσα τον χωρίζουν. Επιστρέφει ευγνωμονών, και προπαντός ελεύθερος από τα εθνικιστικά συμπελάγματα και τις θρησκευτικές προκαταλήψεις των συμπαιρωτών του, με μια πίστη που αποδεικνύεται ανδιδοτέλης, γεμάτη αληθινή αγάπη. Μπορεί η κοινωνία να του στέργησε πολλά, αποχλείοντάς τον από τη φυσιολογική –όπως οι πιο πολλοί μας θεωρούμε– ανθρώπινη ζωή. Όμως ο ίδιος δεν έχασε ποτέ την ουσιάδη ανθρωπιά, τη δύναμη να δημιουργεί αληθινούς δεσμούς, να οικοδομεί σχέσεις κοινωνίας, να ξεπερνά το φόβο, την ανάγκη. Έτσι ήταν σε θέση –«σαν έτοιμος από καιρό»– να υπερβάλνει εργασιμούς και ψευτοπροσές της καθημερινής συμβατικότητας, να θέσει σε δεύτερη μοίρα την «αξιοπρέπείά του», τη «γνώμη» των άλλων για το πρόσωπό του. «Κι αυτός ήταν Σαμαρείτης!» (στ. 16). Δύο φορές δηλαδή αποκλείσμένος από τους συνανθρώπους του: τόσο για την καταγωγή όσο και για το κατέκτημά του. Δύο φορές αποκλεισμένος όμως παρουσιάζεται ενώπιόν μας τώρα: τόσο ως προς την υγεία όσο και ως προς τη νέα σχέση του, σχέση πραγματικής κοινωνίας του με τον Θεό.

Κι εδώ ακριβώς έγκριεται η θεραπεία που παρέχει ο Χριστός, ο *ιάτρος ψυχών και σωμάτων*, σε μας τους ανθρώπους: *θεραπεία αληθινή, θεραπεία καιρία και ουσιαστική* είναι η αποκατάσταση των σχέσών μας με τον Θεό. Δεν αρκεί δηλαδή να μας αφαιρέσει ο Χριστός

τις ασθένειες ή τις αμαρτίες. Χρειάζεται κι εμείς αδιάκοπα να ζούμε και να υγιαίνουμε εν αυτό, να ζούμε σε κοινωνία πραγματική μαζί του. Δεν αρκεί η εξωτερική προσάθεια να ξανασυνάψουμε τις σχέσεις μας με τους ανθρώπους. Χρειάζεται να παραδώσουμε όλα τα κίνητρά μας σε αυτόν, που μπορεί να τα αποκαθάψει σε βάθος, να τα κάνει έκφραση του δικού του Σώματος, διαρκή μαρτυρία ευχαριστίας και ευγνωμοσύνης. Δεν αρκεί να καλυπτόμαστε πίσω από μια «ωραία» πίστη. Χρειάζεται η πίστη αυτή να συνοδεύεται από αυθεντικό τρόπο ζωής, ζωής εν Χριστώ, ζωής μυστηριακής.

Τούτο φαίνεται να αποτρέπει και το βασικό μήνυμα της σημερινής ευαγγελικής περικοπής: ο Χριστός έρχεται να μας συναντήσει χωρίς να κάνει κανενός είδους διακρίσεις, χωρίς να αποκλείει από τη Χάρη του κανέναν. Τίνεται ο ίδιος μέσα στην Εκκλησία του αποκλειστικός μας θεραπευτής. Αποκαθιστά εν Αγία Πνεύματι την αρχική μας σχέση με τον Θεό. Δεν απαιτεί την εκ μέρους μας τήρηση νομικών διατάξεων και κοινωνικών επιταγών. Ζητεί πίστη ζωντανή. Πίστη που διέρχεται από την ταπείνωση. Πίστη που εκφράζεται ως αγάπη. Πίστη που θέλει θάρος και σχέδόν πάντοτε έχει κόστος. Πίστη που συναντάει τον Θεό στο πρόσωπο του άλλου: του διαφορετικού, του εχθρού, του ξένου, του αδύνατου και του αδίκημένου, του περιφρονημένου, του περιθωριοποιημένου. Πίστη που αντιπροσφέρεται καθημερινά ως ευχαριστία, ως δοξολογία, ως αληθινή λατρεία. Πίστη που αλλάζει όχι μόνο τις σχέσεις μας με τον Θεό, αλλά ταυτόχρονα και τις σχέσεις μας με τον εαυτό μας και το περιβάλλον. Πίστη που αποκλείει όλους τους αποκλεισμούς. Πίστη που κηρύσσεται σήμερα από την Εκκλησία μας –δύο Κυριαχές μετά τα Φώτα– ως κοινωνι-

κή δικαιοσύνη και ειρήνη και χαρά, ως ευγνωμονούσα αγάπη και αδιάκοπη ευχαριστία για την εν Χριστώ φανέρωση του Θεού στη ζωή μας, στον κόσμο και την Ιστορία (πρβλ. και το αποστολικό ανάγνωσμα της ημέρας· Κολλ. 1,12-18). Πίστη στην οποία μας προσκαλεί σήμερα, ευγνωμών για την υγεία που έλαβε, ο ιαθείς κατά το σώμα του και την ψυχή Σαμαρείτης. Πίστη που, αν αληθινά βιωθεί –και είχε από σήμερα να ξεκινήσουμε–, κάνει αδύνατο να ξανακουστεί το δίκαιο παράπονο του Ιησού: *Οί δε ένένά που; (στ. 17) Αμμήν!*

Κυριακή ΙΓ' Λουκά Ευαγγέλιο: Λκ 18,18-27 Κωνσταντίνος Μπελέζος

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἄρχων τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ Θεός. Τὰς ἐντολάς οἴδας· «μὴ μοιχεύῃς, μὴ φονεύῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου». Ὁ δὲ εἶπε· Ταῦτα πάντα ἐβουλεύαμην ἐκ νεότητός μου. Ἄκουσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἔτι ἔν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθήσει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περὶλυτος ἔγινετο· ἦν γάρ πλούσιος σφόδρα. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περὶλυτον γενόμενον εἶπε· Πῶς δύσκολος οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ! Εὐκοπώτερον γὰρ ἔστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς βασιλεῖος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Ἐίπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπε· Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔσπν.

Εκείνο τον καιρό, κάποιος άρχοντας πλούσιος τον Ιησού και του εἶπε: «Αγαθέ Διδάσκαλε, τι να κάνω για να κληρονομήσω την αἰώνια ζωή;» Ο Ιησούς του απάντησε: «Τιτί με αποκαλείς "αγαθός"; Κανένας δεν είναι αγαθός, παρὰ μόνο ένας, ο Θεός. Ἐπεὶ τις εντολές; μη μοιχεύσεις, μη φονεύσεις, μη κλέψεις, μη ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τον πατέρα σου και τη μητέρα σου». Κι εκείνος του εἶπε: «Όλα αυτά τα τηρώ από τα νιάτα μου». Όταν τ' άκουσε ο Ιησούς του εἶπε: «Ένω ακόμη σου λείπει: πώλησε όλα όσα έχεις και δώσε τα χρήματα στους φτωχοῖς, κι έτσι θα έχεις θησαυρό κοντά στον Θεό· κι εἶλα να με ακολουθήσεις». Μόλις εκείνος τ' άκουσε αυτά, πολύ στενοχωρήθηκε, γιατί ήταν πλούσιος. Όταν ο Ιησούς τον εἶδε τόσο στενοχωρημένο, εἶπε: «Πόσο δύσκολα θα μπουν στη βασιλεία του Θεού αυτοί που έχουν τα χήματα! Ευκολότερο είναι να περάσει καμήλα μέσα από βελονόπυγμα, παρὰ να μπει πλούσιος στη βασιλεία του Θεού». Όσοι τον άκουσαν εἶπαν: «Τότε ποιος μπορεί να σωθεί;» Κι εκείνος τους απάντησε: «Αυτά που για τους ανθρώπους είναι αδύνατα, για τον Θεό είναι δυνατά».

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, Ο ΠΙΣΤΟΙΟΣ ΑΡΧΟΝ ΚΑΙ Η ΑΙΩΝΙΑ ΖΩΗ

Η περικοπή αναγγινώσκεται είτε τον Ιανουάριο –μετάξύ της Κυριακής ΙΒ΄ Δουκά (Των Δέκα Λεπρών) και της Κυριακής ΙΔ΄ Δουκά (Του τυφλού)– είτε τον Νοέμβριο μετά την Κυριακή Θ΄ Δουκά (Του άρρανος πλούσιου).

Α΄: Στην περίπτωση που η περικοπή αναγγινώσκεται τον Ιανουάριο, η κηρυγματική ανάλυση μπορεί να αρχίζει ως εξής:

Η σημερινή ευαγγελική περικοπή ορίστηκε από την Εκκλησία μας να διαβάζεται ανάμεσα σε δύο Κυριακές των οποίων τα αντίστοιχα αναγγινώματα αναφέρονται σε θεραπείες του Ιησού. Σύμφωνα με αυτά, προηγείται η θεραπεία των δέκα λεπρών και ακολουθεί, την επομένη Κυριακή, η θαυματουργική ανάβλεψη του τυφλού στην Ιεριχώ. Ο πλούσιος άρχων περί του οποίου μας μιλάει σήμερα ο ευαγγελιστής Δουκάς (στις παράλληλες διηγήσεις τους, ο Μάρκος κάνει λόγο αορίστως για κάποιον πλούσιο Ιουδαίο (βλ. *Μκ* 10,17-31), ενώ ο Ματθαίος για πλούσιο νεανίσκον (*Μτ* 19,16-30)) χηρίζει –όπως θα δούμε– ομοίως θεραπείας. Η αφρώστια του όμως μοιάζει δεινότερη από τη λέπρα των δέκα κι απ΄ την αχαριστία των εννέα. Αποδεικνύεται ακόμη οδνηρότερη από την αορασία του τυφλού στην Ιεριχώ, ο οποίος εντούτοις με ταπεινώση ζητεί το έλεος του Θεού και αποκτά τη θεραπεία του.

Ο σημερινός πλούσιος άρχων συνδέει δυστυχώς τη σωτηρία με τον κατά φαντασίαν ηθικό του πλούτο, έναν πλούτο, τελικά, ανύπαρκτο, και αντλεί τη δύναμή του απ΄ τον εξωτερικό, τον υλικό του πλούτο, από την ψεύτικη

δόξα και την εξουσία των ανθρώπων. Όταν ο Κύριος καλεί τον άρχοντα να απαρνηθεί τα μάταια του κόσμου, τότε αποκαλύπτεται η εσωτερική φτώχεια του δευτέρου, η βαθιά του αδυναμία, η αθλιότητα η δυσατη και βδελυρή.

Β΄: Στην περίπτωση που η περικοπή αναγγινώσκεται κατά το μήνα Νοέμβριο, το κήρυγμα μπορεί να αρχίζει ως εξής:

Σε κάποιες από τις Κυριακές που προηγήθηκαν ακούσαμε να γίνεται και πάλι λόγος περί πλούτου: ενός πλούτου που εκδηλώνεται ως ματαιότητα και αφοσύνη, ως σκληροκαρδία και αφιλανθρωπία. Ο πλούτος στην αρνητική του εκφορά αποτελεί έναν πειρασμό, πειρασμό τον οποίο δεν απέφυγε ούτε ο Κύριός μας, κατά την τεσσαρακονθήμερη δοκιμασία του στην έρημο. Στη σημερινή ευαγγελική περικοπή ο πλούτος συνοδεύει την πνευματική υπεργράνεια, την αερολογική αυτοπεποίθηση, την αυταρέσκεια για τις δόξες ηθικές μας πράξεις.

Ἐπρωτότησεν, λοιπόν, τον Κύριο κάποιος πλούσιος Ιουδαίος άρχοντας: Διδάσκαλε άγραθέ, τί ποιήσας ζώην αιώνιον κληρονομήσω; (στ. 18). Η ερώτηση μοιάζει με τις ερωτήσεις που θέτει κάποτε κανείς ώστε να υπάρχει θέμια προς συζήτηση. Θυμίζει ερωτήσεις προορισμένες για εσωτερική κατανάλωση, ερωτήσεις που λίγο πολύ προϋποθέτουν την απάντηση. Υποτίθεται ότι η ερώτηση αυτή αναφέρεται στην πράξη· κι όμως ακούγεται τόσο θεωρητική και απρόσωπη, τόσο ναρκισσιστική και εντέλει τόσο προκλητική (πρβλ. *Ακ* 10,25)!

Η κολακευτική προσφώνηση *Διδάσκαλε άγαθέ* του πλουσίου δεν συγκινεί τον Ιησού, ο οποίος του τη γυρίζει πίσω υπό μορφή νέας, και μάλλον ελεγχτικής, ερωτήσεως: *Τί με λέγεις άγαθόν;* (στ. 19). Δεν έχει ανάγκη ο Χριστός από ψεύτικες ευγένειες· πολύ περισσότερο, καθώς διαβλέπει πως προέρχονται από έναν άνθρωπο που δεν πιστεύει παρά μόνο στον εαυτό του, τις δυνάμεις και τις αρετές του. Ο πλούσιος αυτός κύριος δεν βλέπει στο πρόσωπο του Ιησού τον προσδοκώμενο Μεσσία, αλλά έναν άνθρωπο εξαιρετικά συμπαθή, με ενδιαφέρουσες απόψεις κι ένα μοναδικό χάρισμα επικουριωνίας. Δυστυχώς ο υλικός του πλούτος, η προσκόλληση σε αυτόν, αφενός, και η ευσεβιστική του αυταρέσκεια, αφετέρου, κάνουν αμφίβολη κι αυτήν ακόμη την πίστη του στον Θεό· μια πίστη που θα έπρεπε να εκφράζεται ως αρδύνη εμπιστοσύνη στην αγάπη θότητά του, που να είναι πρόθυμη να θυσιάσει τα πάντα για την αγάπη του Θεού και του πλυσίου.

Ο καρδιογνώστης Ιησός αντιλαμβάνεται την ασθένεια του συνομιλητή και του δίνει την ευκαιρία να κατανοήσει ο ίδιος την ουσία του προβλήματός: *Τί με λέγεις άγαθόν; Ούδεις άγαθός εί μη εις ό Θεός!* (στ. 19). Με άλλους λόγους: «Προς τι όλη αυτή η ρητορική επίδειξη; Αν εξαιρουθείς να με βλέπεις σαν έναν κοινό άνθρωπο, γιατί με λες τότε “αγαθό”; Κανείς δεν είναι από μόνος του αγαθός, παρά μόνον ο Θεός, ο αυτόαγαθός και η πηγή πάσης αγαθότητας. Εάν κατ’ αυτόν τον τρόπο θέτεις το ζήτημα, ούτε εγώ βεβαίως είμαι “αγαθός”, αφού ως άνθρωπο θέλεις να με βλέπεις και να με επαινείς, ούτε –πολύ περισσότερο– εσύ, που στηρίζεις την “καλοσύνη” σου στα δικά σου έργα κι όχι στη χάρη και το έλεος του Θεού. Γιατί επομένως με ρωτάς, αφού δεν περιμένεις απάντηση διαφορετική από όσα εσύ φρονείς;»

Θα μπορούσε ο Χριστός να κλείσει τη συζήτηση εδώ. Όμως δεν το κάνει· συνεχίζει, για να βοηθήσει τον άνθρωπο που έχει απέναντί του να έλθει σε επίγνωση της καταστάσεώς του. *Τάς εντολάς οίδας· μη μοιχεύης, μη φονεύης, μη κλέψης, μη ψευδομαρτυρήσης, τίμα τόν πατέρα σου και τήν μητέρα* (στ. 20). Σαν να του έλεγε ίσως: «Γνωρίζεις τον Δεκάλογο. Γνωρίζεις τις άλλες εντολές της Παλαιάς Διαθήκης. Όλες αυτές οι εντολές δεν αποτελούν αυτοσκοπό· υπάρχουν για να μερουν τα όρια των σχέσεών σου με τους άλλους. Δεν είναι η αφορμή για να επιδεικνύεις το ψεύτικο είδωλό σου, αλλά η ευκαιρία να επιβεβαιώνεις κάθε φορά την πιστότητά σου προς τον θείο Νομοθέτη. Με ποιο τρόπο όμως; Μία μέσα από την έμπρακτη αγάπη σου για το πλάσμα του, το κατ’ εικόνα και ομοίωσιν αυτού πλάσθέν. Αν θέλεις λοιπόν να κληρονομήσεις ζών αιώνιον (στ. 18), αν αληθινά επιζητείς την κοινωνία με τον Θεό, τότε μάθε να αγαπάς! Φρόντισε να απαλλαγείς από τη μεροληπτική αγάπη σου, απ’ την πεποίθηση στις δυνάμεις και τις αρετές σου. Θέσε στο κέντρο της υπάφεώς σου τον Θεό και μοιράσου με άλλους την αγάπη του. Η ομορφιά της ζωής, η ρίζα της αρετής, δεν βρίσκονται στο Εγώ αλλά στο ελεύθερο άνοιγμά μας προς το Σν, στο ανεξίτηλαστο μυστήριο της αγάπης. Το μυστήριο αυτό έχει την αρχή του στον τριαδικό Θεό· τον Θεό όμως αυτόν είναι αδύνατον να τον πιστέψεις όσο περιστέφεται γύρω από τον εαυτό σου, όσο αδιαφορείς για τους άλλους.»

Ο πλούσιος άρχων είχε κατασκευάσει για τον εαυτό του έναν κόσμο ιδιότυπα ρομαντικό, έναν κόσμο αυτόρεσης ευσέβειας και ευαισθησίας, έναν κόσμο αστόσο εντελώς φανταστικό. Μέσα σε αυτόν χωρούσαν μόνον υλικά αγαθά και τα πολλά «ρηθικά» κατορθώματά του,

ό,τι δηλαδή όριζε τυπικά ο Νόμος και εντυπωσίαζε έξω-τερικά τους ανθρώπους. Και ενώ ήταν πλούσιος, στην πραγματικότητα ήταν τόσο φτωχός! Διότι φτωχός είναι όχι όποιος δεν έχει όσα έχουν άλλοι, αλλά όποιος αδυνατεί να στερηθεί εκούσια κάτι, όποιος δεν μπορεί να δώσει τίποτε σε κανέναν, όποιος δεν έχει τη δύναμη να μοιραστεί, να αγαπήσει και να αγαπηθεί. Το δυστύχημα του πλούσιου της ευαγγελικής περικοπής ήταν πως δεν μπορούσε να μοιραστεί την «αγάπη» του για τον Θεό με τον συνάνθρωπό του. Με την άνεση που του έδινε ο πλούτος, νόμιζε ότι επιτελούσε στο ακέραιο τα καθήκοντά του. Εφάρμοζε τυπικά κάποιες διατάξεις· μα τούτο δεν σημαίνει ότι πρόσφερε κι αληθινή λατρεία στον Θεό. Ανησυχούσε ότι το νόημα της εντολής δεν βρίσκεται στην εξωτερική τήρηση του Νόμου αλλά στην ευθύνη μας απέναντι στη θεία αγάπη. Διαχειριζόταν με πνεύμα εμπορικό την υπακοή και θεωρούσε την «ηθική» του ως αντικείμενο συναλλαγής με τον Θεό. Άγνοούσε δυστυχώς ότι κληρονόμος της «αιώνιας ζωής» δεν γίνεται ούτε ο δούλος ούτε ο μισθωτός, μήτε εκείνος δηλαδή που πλησιάζει τον Θεό με φόβο, δουλικώς, μήτε αυτός που τον προσεγγίζει ιδιοτελώς (πρβλ. Ιω 10,12 και 15,15). κληρονόμος γίνεται μόνον ο υιός, εκείνος που χάρις στη φιλότιμη αγάπη του έχει εξασφαλίσει θέση στην καρδιά του πατρός.

Και ενώ ο Χριστός υπενθυμίζει στον πλούσιο άρχοντα τις πιο «κοινωνικές» από τις εντολές του Δεκαλόγου, μήπως τυχόν κι ο δεύτερος αναγνωρίσει σε αυτές την προπαιδότητα του πλούσιου, ο ίδιος συνεχίζει τον ύπνο του παρ' εαυτού δικαίου. Μάλιστα δε, με κάποια δόση ευθυξίας και πολύ περισσότερο ματαιοδοξίας, ακούγεται εδώ να απολογείται: Ταύτα πάντα έφυλαξάμην έκ νεότητός μου (στ. 21). Με άλλους λόγους: «Όλες αυτές τις εντο-

λές τις τηρώ από τότε που άρχισα να είμαι υπεύθυνος έναντι του Νόμου. Αν υπήρχε έστω και μία την οποία δεν έτυχε να διδαχθώ, και πάλι θα αγωνιζόμουν να τη σεβαστώ. Μου φαίνεται πως, πραγματικά, δεν μου λείπει τίποτε για να σωθώ. Γιατί να σε κουράζω λοιπόν με τις ερωτήσεις μου; Θαρρώ πως δικαιούμαι να αποκτήσω από τώρα την "αιώνια Βασιλεία", που επιθυμώ.»

«Όχι», του λέει ο Χριστός, *έτι έν σοι λείπει* (στ. 22). «κι αφού δεν έχεις αυτό, σου λείπει δυστυχώς το παν. Σου λείπει η τέλεια αγάπη, η αγάπη η άνευ όρων, η αγάπη που είναι καρπός αληθινής ελευθερίας, εκούσιας απόρνησης του εαυτού μας. Τώρα που εμείς οι δύο μιλάμε, εσύ είσαι δέσμιος του πλούτου και της προκατασχευαμένης ηθικής σου. Φαντάζεσαι πως με τις «αρετές» σου υποχρεώνεται ο Θεός απέναντί σου, όπως οι φτωχοί που γίνονται κατ' ανάγκην αποδέκτες της δήθεν αρωγής σου. Έχεις την αξίωση να σου εμπιστευθεί ο Θεός τις πιο υψηλές από τις δωρεές του, ενώ εσύ δεν είσαι διατεθειμένος να στερηθείς κανένα απ' τα γήινα υπάρχοντά σου. Αισθάνεσαι πως τα αγαθά αυτά τα χρωστάς στην αρετή σου. Οφείλω ωστόσο να σου υπενθυμίσω ότι χωρίς αυτά δεν θα μπορούσες να επιδείξεις σε κανέναν τη νομιζόμενη ηθική υπόστασή σου!»

Πράγματι, αδελφοί μου, ο πλούσιος –και ο κάθε πλούσιος– δεν έχει κανένα λόγο να διασπρηθεί δημοσίως ότι διέπραξε μοιχεία, αφού ανά πάσα στιγμή μπορεί να δώσει διαζύγιο στη σύζυγό του και να λάβει μιαν άλλη (πρβλ. *Μκ* 10,2-9). Ποιος ο λόγος εξάλλου να ασκήσει βία ή ενδεχομένως και να φονεύσει, όταν μπορεί να αποκτήσει ό,τι θέλει με τη βοήθεια των χρημάτων του και των προνομίων που απολαμβάνουν οι όμοιοί του; Γιατί να καταφύγει στη διενέργεια κλοπής, όταν ούτως ή άλλως

μετέχει στη νομή της εξουσίας, όταν παραβιάζει καθήμε-
 ρινά και ατιμώρητος το νόμο, όταν αρνείται στους υφι-
 σταμένους του ή τις νεότερες γενιές ό,τι τους ανήκει; Ο
 πλούσιος δεν χρειάζεται να ψευδομαρτυρήσει· μπορούν να
 το κάνουν άλλοι αντί γι' αυτόν. Ποιος μπορεί να τον
 κατηγορήσει ότι παραμελεί τους γονείς του, όταν ακόμη
 και οι παλαιοί ραββίνοι αποφαίνονταν πως η δωρεά προς
 το Ναό αναπληρώσε τη σχετική προς τους γονείς τους
 υποχρέωση (βλ. *Μτ* 15,4-6); Πολλές επομένως από τις
 «αρετές» του λειτουργούσαν ως προκάλυψη του πλούτου
 του και δεν αποτελούσαν, με κανένα τρόπο, έκφραση της
 αγαθής καρδιάς του ούτε και τόσο ειλικρινούς αγάπης ή
 γνησίας προθυμίας.

Την προθυμιά όμως και ειλικρινή καρδιά, την ταπεινή
 καρδιά που κινείται από πίσσωση αγάπης, ζητάει
 πρώτα πρώτα ο Χριστός, τόσο από τον πλούσιο όσο κι από
 μας. Θέλει να του προσφέρουμε όλο τον εαυτό μας, χωρίς
 επιφυλάξεις, χωρίς περιορισμούς. Η απόβλεπτη απαιτή-
 ση του Ιησού Πάντα όσα έχεις πώλησον και διάδος πτω-
 χούς (στ. 22) γκρεμίζει μονομιάς τον ψεύτικο κόσμο των
 «αρετών» του άρχοντα και αποκαλύπτει το εριμελώς
 κρυμμένο εντός του θηρίο του εγωισμού. Η πρόταση προς
 τον πλούσιο για την καθολική απόρνηση της προσωπικής
 του περιουσίας και τη διαμοίρασή της στους φτωχούς ενέ-
 χει οπωσδήποτε μια συγκαλονιστική απολυτότητα. Μόνον
 έτσι όμως μπορεί να δοκιμαστεί η γνησιότητα της «αρε-
 τής» του, η ειλικρίνεια των προθέσεων και η συνέπεια της
 ζωής του στην τήρηση των εντολών. Κι εδώ είναι μια
 μοναδική ευκαιρία που του δίνεται, να απαλλαγεί ο ίδιος
 από τις εξαρτήσεις του, να θεραπευτεί οριστικά από την
 υπερφάνεια της καρδιάς του.

Κατά τη σύζηση που προηγήθηκε, ο Κύριος προκάλεσε
 τον πλούσιο άρχοντα να δείξει, με μια κίνηση που θα ταί-
 ριαζε στην αρχοντιά του, μέχρι πού έφτανε η αγάπη του
 προς τον Θεό, θυμίζοντάς του πως αυτή περνάει μόνο
 μέσα από την αγάπη προς τον αδελφό. Την αγάπη αυτή
 διδασκόμαστε εμπράκτως από τον ίδιο τον Χριστό, ο
 οποίος ούχ έαυτῶ ήρεσεν (*Ρωμ* 15,3), αλλά έαυτὸν έκέ-
 νησεν, έταπείνωσεν έαυτὸν (*Φιλ* 2,7-8) και δι' υμῶς
 έπώχευσεν πλούσιος δν, ίνα ήμεις τῆ έκείνου πτωχείᾳ
 πλουτήσωμεν (*βλ.* 2 *Κορ* 8,9). Η ιστορία της πρώτης Εκ-
 κλησίας, ο αναχωρητισμός και ο ανά τους αιώνες κοινω-
 νικός χριστιανισμός βεβαιώνουν πως το αίτημα της απο-
 τάξεως των υλικών αγαθών χάριν των αδελφών είναι
 εφαρμοσμένο και κατά το γράμμα και κατά το πνεύμα·
 όχι ως θρησκευτικός εξαναγκασμός ούτε ως ζωή ασωτίας
 και ανευθυνότητας· όχι ως εκκεντρική επίδειξη και αυτο-
 προβολή, με πρόσχημα την κατάκτηση ή την περιφρόνη-
 ση του πλούτου, ούτε ως βίαιη διεκδίκηση αναδιανομής
 του· αλλά ως έμπρακτη έκφραση πίστewας, η οποία ού
 ζητεί τᾶ έαυτῆς (1 *Κορ* 13,5), πίστewας η οποία ού
 άγάπης ένεργουμένη (*1 Γαλ* 5,6).

Ο άρχοντας της ευαγγελικής περικοπής έχασε σήμερα
 την πιο μεγάλη ευκαιρία της ζωής του: να κερδίσει τον
 εαυτό του προσφερόμενος· να βρει τον αληθινό πλούτο
 δινοντάς τον. Και ήταν περίλυπος, σημειώνει ο ευαγγελι-
 στής, καθότι ήν πλούσιος σφόδρα (στ. 23). Μόνο που ο
 πλούτος του περιριζόταν στα εξαρτήματα κι όχι στα
 αισθήματά του. Δίνοντας τον έξω πλούτο, πίστewε πως θα
 έχανε το παν. Είχε δυστυχώς ταυτίσει το «έχειν» με το
 «είναι» του (βλ. *Ιω. Δ.* Καραβιδόπουλος, *Το κατά Μάρ-
 κον Ευαγγέλιο*, εκδόσεις Π. Πουρναγᾶ / Εφημερίδα Καινής
 Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 344) και αδυνατούσε να

πύξιν παρατρέφα. Ἀδυνατώντας να ξεπεράσει τον εαυτό του, έμοιαζε τώρα με παιδί που, συνηθισμένο να του χάνουν όλα τα χατίρια, απελπίζεται ή πεισιμάνει με την πρώτη άρνηση και αποχωρεί· με τον αδόκιμο έμπαρο που, λόγω της ατολμίας του, προτού καν ξεκινήσει, σταματά.

Ο διάλογος του Ιουδαίου άρχοντα με τον Χριστό φαίνεται να διακόπτεται εδώ αρχικά απότομα. Μπορούμε ίσως να φανταστούμε την αμηχανία στην οποία βρέθηκαν και οι μαθητές όταν άκουσαν τα παρακάτω λόγια: *Πώς δυσκόλως οί τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ!* (στ. 24). Κι ακόμη, όταν ο Διδάσκαλός τους συμπλήρωσε: «Εἶναι ευκολότερο να περάσει μέσα από βελονόρυπα μια καμήλα, παρά να μπει πλούσιος στη Βασιλεία του Θεοῦ!» (στ. 25).

Τόσο μεγάλος είναι λοιπόν ο κίνδυνος του πλούτου; Πράγματι! Ο πλούτος μπορεί να γίνει ανυπέβλητο εμπόδιο, όταν η προσκόλληση σε αυτόν αιχμαλωτίζει την καρδιά μας, όταν θελήσει να υποκαταστήσει την αποκλειστικότητα του Θεοῦ, να εγκαταστήσει μέσα μας τη δική του (του πλούτου) βασιλεία, την ψευδαίσθηση πως όλα εξαρτώνται απ' αυτόν. Ένας τέτοιος πλούτος, κι όχι γενικά ο πλούτος, καθιστά τον κάτοχό του «ανεύθετο» (βλ. *Λκ 9, 62*), ακατάλληλο για τη Βασιλεία του Θεοῦ, η οποία απαιτεί ολοκληρωτική παράδοση, θυσία μετ' αυταπαρήσεως.

Και εδώ προβάλει ένα άλλο ερώτημα: τόσο δύσκολη είναι λοιπόν η είσοδός μας στη Βασιλεία που φέρνει ο Χριστός; Κι αν ναι, τότε –όπως ρωτούν οι μαθητές– τίς δύναται σωθῆναι; (στ. 26). Η απάντηση του Κυρίου είναι ελπιδοφόρα και πολύ σαφής: *Τὰ δύνατα παρά άνθρωποις δύνατά παρά τῷ Θεῷ ἔστιν* (στ. 27). Η σωτηρία δεν είναι απετέλεσμα ανθρώπινης προσπάθειας, συντονισμέ-

νων δικών μας ενεργειών. Δεν είναι αμυβή για την τήρηση κάποιων εντολών· δεν έρχεται ως επιβράβευση δήθεν αρετών. Η σωτηρία δεν είναι προνόμιο η δικαίωμα κάποιων «εκλεκτών», αλλά δωρεά· είναι –κυριολεκτικά– χάρις Θεοῦ. Μόνον εκείνος σώζει· όχι επειδή κτιμείς το αξίζουμε, αλλά επειδή αυτός μας ελπει. Δεν μπορούμε να εξαγοράσουμε τη σωτηρία ούτε με χρήματα ούτε με αρετές. Η σωτηρία είναι δυνατή χάρις και μόνον χάρις στην αγάπη του Χριστού, στη μέχρι θυσίας αγάπη του για μας. Η πιο άξια απάντηση σε αυτή του την αγάπη είναι η αγάπη μας: μια αγάπη ελεύθερη από ιδιοτέλεια και φόβο, από λογικούς περιορισμούς και νομικούς· υπολογισμούς: μια αγάπη που γνωρίζει να παραιτείται από τα δικαιώματά της υπέρ των άλλων. Μια αγάπη που βιώνεται ως εκούσια πτωχεία, ως ταπεινωση, ως αυταπάρηση και συγχρόνως ως απόλυτη εμπιστοσύνη στον Θεό. Εδώ η αγάπη γίνεται φιλοτιμία και η πίστη υπακοή· ο πλούτος ταυτίζεται με την ολοκληρωτική προσφορά και η τήρηση της «εντολής της αγάπης» με (την) ελευθερία.

Ἀδελφοί μου, τόσο άδοξα, αλήθεια, τεματίστηκε ο πλούτα υποσχόμενος διάλογος μεταξύ του πλούσιου άρχοντα και του Χριστού! Πόσο γρήγορα διαψεύθηκαν οι κούφιες προσδοκίες! Και αιτία εδώ ήταν η ανόητη εμπιστοσύνη του πλούσιου στις δυνάμεις και τις αρετές του. Χρειάστηκε, και πάλι, η εν ταπεινώσει ομολογία των μαθητών *και τίς δύναται σωθῆναι;* (στ. 26), για να αντιστραφεί το αρνητικό κλίμα της όλης συζήτησεως· για να μάθουμε ότι το θείο έλεος είναι αυτό που καθιστά δυνατή τη σωτηρία· για να συνειδητοποιήσουμε ότι η ταπεινώση και η αγάπη, τις οποίες εστερείτο ο πλούσιος εκείνος άρχοντας, είναι που κρατούν τις πύλες της Βασιλείας ανοικτές.

Η «αιώνιος ζωή», την οποία κι εμείς πολλές φορές με τρόπο διανοητικό και ψυχαναγκαστικό επιζητούμε, δεν εξασφαλίζεται με την τήρηση κάποιων εντολών· δεν αποτελεί ατομικό κατόρθωμα· δεν συνιστά προνόμιο των ευφυνών, των πλούσιων και των δυνατών. Η «αιώνιος ζωή» δεν είναι επίτευγμα των «τέλειων» και των «ευσεβών», αλλά εμπειρία χάριτος των αγαπώντων και των ταπεινών. Χαρακτηρίζει την επίγνωση του Θεού (πρβλ. Ιω 17,3), η οποία με τη σειρά της εκφράζεται ως υπακοή πίστεως, ελπίδα ολοτελής, αγάπη ανυπόκριτη και ανυδιωτέλης. Η «αιώνιος ζωή» αποτελεί τη δύναμη του Θεού μέσα στη δική μας αδυναμία, τον πλούτο της αγάπης του μέσα στη δική μας ανυπέβλητη πτωχεία, τη γνήσια ελευθερία των τέκνων του Θεού που μέλλουν να κληρονομήσουν σωτηρία.

Αυτή την «αιώνια ζωή», αυτό το «θησαυρό» τον έντοϊς ούρανοϊς (στ. 22), είχε ο πλούσιος άρχοντας μπροστά του όση ώρα μιλάγε με τον Χριστό, κι ωστόσο δεν το υποψιαζόταν. Το ενδιαφέρον του περιοριζόταν στα επίγεια· κι ας νόμιζε ότι μιλούσε για ζητήματα «πνευματικά». Είχε μπροστά του τον πιο μεγάλο θησαυρό κι έμενε κατά βάθος αυγκλίνητος. Βρισκόταν στην πηγή όλων των θησαυρών και στεκόταν αδιάφορα, σαν ξένος! Ας ευχηθούμε να μη συμβεί σε κανέναν από εμάς αυτό που συνέβη στον άρχοντα της σημερινής ευαγγελικής περικοπής, να βρίσκεται δηλαδή ο Κύριος ανάμεσά μας, ανάμεσα στους μικρούς και αδύναμους αδελφούς του, κι εμείς να του συμπεριφομάσταν σαν να 'ταν κάποιος ξένος! Είθε να του επιτρέψουμε να γίνει αυτός ο μόνος πλούτος μας, ο αιώνιος, ο αληθινός, και να πληροί διαρκώς με την «αιώνια ζωή» του (πρβλ. Κολ 3,4) τη φτωχή από μόνη της ζωή μας. Γι' αυτή τη ζωή δεν χρειάζεται

να αγωνιούμε πότε και με ποια μέσα είναι δυνατόν από μέρους μας να αποκτηθεί. Ήδη μας έχει χαριστεί, και μπορούμε από σήμερα να είμαστε κοντά της· αρκεί να της δώσουμε μόνο την καρδιά μας, που εντέλει δεν γελιέται μ' όλα τα ψέματα ή τους θησαυρούς της γης!

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐγένετο ἐν τῷ ἐγγύειν τὸν Ἰησοῦν εἰς Ἱεριχὼ τῷ φάδῃ πῆς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν· ἀκουσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυθόθεντο τί εἴη ταῦτα. Ἀπηγγείλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. Καὶ ἐβόησε λέγων· Ἰησοῦ υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησον με· Καὶ οἱ προάγουες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σωπῆσθῃ· αὐτὸς δὲ πολλῶ μάλλον ἐκραζέεν· Ἰὲ Δαυὶδ, ἐλέησον με. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. Ἐγγισαντος δὲ αὐτοῦ ἐτηρώτησεν αὐτὸν λέγων· Τί σοι θέλεις ποιῆσαι; Ὁ δὲ εἶπε· Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἤκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν Θεόν· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἐθαύκεν αἶνον τῷ Θεῷ.

Ἐκεῖνο τον καιρό, καθώς ο Ιησούς πλησίαζε στην Ιεριχώ, ένας τυφλός καθόταν στην άκρη του δρόμου και ζητάει. Όταν άκουσε το πλήθος που περνούσε, ρώτησε να μάθει τι συνέβαινε. Του είπαν ότι περνάει ο Ιησούς ο Ναζωραίος. Τότε εκείνος άρχισε να φωνάζει δυνατά: «Ιησοῦ, Ἰὲ του Δαβὶδ, σπλαχνίσου με!» Αυτοὶ που προπορεύονταν τον μάλαωναν να σωπάσει, εκείνος όμως φώναζε ακόμη πιο πολύ: «Ἰὲ του Δαβὶδ, σπλαχνίσου με!» Τότε ο Ιησοῦς στάθηκε κι έδωσε εντολή να τον φέρουν κοντά του. Αυτός πλητάισε κι εκείνος τον ρώτησε: «Τι θέλεις να σου κάνω;» «Κύριε, θέλω ν' αποκτήσω το φως μου», αποκρίθηκε. Κι ο Ιησούς του εἶπε: «Νί' αποκτήσεις το φως σου! Η πίστη σου σε έσωσε». Αμέσως ο τυφλός βρήκε το φως του κι ακολούθησε τον Ιησοῦ δοξάζοντας τον Θεό. Και όλος ο κόσμος, όταν τον είδε, δοξολογούσε τον Θεό.

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΧΟ

Η περικοπή αναγγινώσκεται: α) τον Ιανουάριο μετά την Κυριακή ΙΓ' Δουκά ή την Κυριακή ΙΒ' Δουκά, όταν συμπύπτει να είναι μικρότερο το διάστημα από τα Φώτα μέχρι την αρχή του Τριωδίου, ή β) στην περίπτωση που το Πάσχα εορτάζεται νωρίτερα, και επομένως η Κυριακή ΙΑ' Δουκά δεν προηγείται του Τριωδίου, τον Δεκέμβριο μετά την Κυριακή ΙΓ' Δουκά, και μάλιστα κατά την πρώτητη Κυριακή του Δεκεμβρίου, όταν αυτός έχει πέντε Κυριακές.

Α': Στην περίπτωση που η περικοπή αναγγινώσκεται στον απόηχο της εορτής των Φώτων, μπορούν εν πρώτοις να τονισθούν τα εξής:

Τρεις Κυριακές μετά τα Φώτα, η Εκκλησία μάς υπενθυμίζει με το παράδειγμα της Θεραπείας του τυφλού στην Ιεριχώ ότι ο Χριστός είναι το αληθινό Φως των ανθρώπων. Δι' αυτού ο άνθρωπος γνωρίζει τον Θεό ως Ιατρό, και τον εαυτό του ως έχοντα ανάγκη Θεραπείας. Διά της πίστεως οδηγείται στη Θεογνωσία και στην αληθινή ελευθερία, η οποία αποτελεί τη βαθύτερη ουσία κάθε Θεραπείας: πρόκειται για την απελευθέρωση μας από εγωιστικές αυτάρχειες και ανθρωπίνες επιθυμίες, από εμπαθείς αδυναμίες και πάσης φύσεως εξαρτήσεις.

Β': Στην περίπτωση που η περικοπή αναγγινώσκεται κατά την περίοδο ολίγον προ του Τριωδίου, μπορούν να εισηγηθούν τα εξής:

Ο Ιησούς πορεύεται με τους μαθητές του στα Ιεροσόλυμα, για να εορτάσει μαζί τους την εορτή του Πάσχα·

πορεύεται μαζί τους στην πόλη όπου τον αναμένει ο Σταυρός. Η πορεία προς το Πάσχα, για το οποίο κι εμείς σιγά σιγά προετοιμαζόμαστε, θα μπορούσε – αν θέλαμε – να έχει την ίδια ευτυχή έκβαση που είχε ο αγώνας του θεραπευμένου τυφλού στην Ιεριχώ, του τυφλού ο οποίος χάρις στη δύναμη της πίστεως ξαναβρίσκει το φως του και ακολουθεί τον Χριστό μέχρι του Πάθους.

Γ': Εφόσον η περικοπή αναγγιγιάσεται προ των Χριστουγέννων, ο ιεροκήρυκας μπορεί να αξιοποιήσει το προβλεπόμενο αποστολικό ανάγνωσμα (Εφ 6,10-17), τονίζοντας τη διάσταση του πνευματικού αγώνα, ως εξής:

Εντός ολίγων ημερών πρόκειται να εορτάσουμε τη Γέννηση του Δεσπότη Χριστού. Για το σκοπό αυτό η Εκκλησία μάς καλεί σε έναν πνευματικό αγώνα, σε μια ιερά προετοιμασία. Αυτό που πρωτίστως μάς χρειάζεται σε αυτόν τον αγώνα, όπως και σε κάθε αγώνα, είναι η πίστη. Με τη δύναμη της πίστης θα μπορούμε, όπως γράφει ο Απόστολος, πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπρωμένα σβέσαι (Εφ 6,16). Με την ίδια αυτή δύναμη ο τυφλός κατόρθωσε να αψηφήσει τις επιτιμήσεις και τις ειρωνείες του όχλου, τα αμέτρητα εμπόδια αυτού του κόσμου, και να πλησιάσει τον Χριστό. Έτσι αξιώθηκε να τον γνωρίσει ουσιαστικά, να ξαναγεννηθεί, να φωτιστεί και να ακολουθήσει τελικά διά Βίου τον Ιησού.

Ο Ιησός κατευθύνεται στα Ιεροσόλυμα και τα βήματά του τον φέρνουν στην Ιεριχώ, πόλη πλούσια και απ' την αρχαιότητα γνωστή (βλ. *Ιησ 2-6*), βορειοανατολικά της

Ιερουσαλήμ και τέσσερις ώρες δρόμο από αυτήν. Φθάνοντας στην πόλη, ο όχλος εξέρχεται να τον προϋπαντήσει. Πλήθος πολύ ενδιαφέρεται να δει τον απηνήθιστο επισηκέπτη. Ανάμεσά τους κι ένας τυφλός (κατά τον Μάρκο, το όνομά του είναι Βαρτιμαίος (*Μκ 10,16*)). ο ευαγγελιστής Ματθαίος μάς παραδίδει παράλληλη διήγηση περί δύο τυφλών (*Μτ 20,30*)), που κάθεται στην άκρη του δρόμου και απαιτεί. Ένας τυφλός που έχει τα μάτια της ψυχής του ανοιχτά και είναι έτοιμος να αντικρίσει τον Μεσσία. Ακούγοντας τον κόσμο να περνάει από εμπρός του, ρωτάει να μάθει τι συμβαίνει. Δεν ζητάει πια χρήματα ο μέχρι χθες επαίτης. Ήθε η ώρα να αιτηθεί αυτό που πραγματικά έχει ανάγκη. Ήθε η στιγμή να ζητήσει το φως του· όχι μόνο το φως των σφθαλμών αλλά κι εκείνο της ψυχής. Έφθασε ο καιρός να πετάξει ό,τι τον κρατάει από την ανατριχία του και την απελπισία του εξαρτημένο.

Πόσο τραγικό είναι, στ' αλήθεια, να εξαρτάται κανείς αθέλητα από άλλους! Ο τυφλός της Ιεριχώ εξαρτάται, ως ένα σημείο, από το ραβδί του, που είναι ίσως ο πιο πιστός του φίλος. Περισσότερο, όμως, εξαρτάται από τους ανθρώπους γύρω του. Εξαρτάται από εκείνους που του δίνουν για να ζήσει. Εξαρτάται από τα χέρια τους· εξαρτάται από τα μάτια τους, από τον τρόπο που εκείνοι του παριστούν τον κόσμο. Εξαρτάται από την πληροφορηση που του παρέχουν, από την όποια γνώση τους, τις υποδείξεις τους, τα νέα και τις ειδήσεις που του μεταφέρουν.

Τι πληροφορηση άραγε να δίνει στον τυφλό για τον Χριστό ο μαζεμένος στην είσοδο της πόλεως όχλος; Τον ενημερώνει πως κοντά τους βρίσκεται ένας διδασκαλός από την άσημη κατά τα άλλα) Ναζαρέτ· ένας ονομαστός ραββί, που ακολουθείται από μαθητές κι από τη φήμη των πολλών του θαυμάτων.

Η τελευταία πληροφορία, που προκαλεί ασφαλώς την περιέργεια και του πλήθους, είναι αρκετή για τον τυφλό. Μόνον που ο τυφλός δεν μένει σε αυτή την πληροφορία. Το άκουσμα για έναν διδάσκαλο που θαυματουργεί μεταφράζεται από την καλή του προαίρεση σε ευκαιρία που του δίνεται να αλλάξει όλη του η ζωή, να συναντήσει τον Θεό, ο οποίος διά του Υιού του επισκέπτεται τη γη, να απολουθήσει τον Μεσσία, που επί αιώνες περιμένει η προνεμένη του φυλή. Για μια καταδεκτική καρδιά, ακόμη και η φήμη, η απλή ακοή, πολλές φορές αρκεί· αρκεί για την καλή γη, που, όταν πέσει ο σπόρος πάντως, ευθύς καρποφορεί. Διότι, με τη δύναμη της πίστεως, μπορεί ο τυφλός, και δίγως τα μάτια του, να δει· είναι σε θέση να διακρίνει το Πρόσωπο που ενεργεί, την Αλήθεια που κρύβεται πίσω από την είδηση και την ακοή (πρβλ. Ρωμ 10,17: *ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς*).

Χωρίς αμφιβολία, η πίστη είναι αυτή που δίνει στον τυφλό τη δύναμη να ξαναδεί, απαλλάσσοντάς τον προηγούμενως από τις εξαρτήσεις που συνόδευσαν την έως τότε αναπηρία του. Τον βγάζει από την περιθωριοποίηση στην οποία τον εξώθυσαν οι «βλέποντες», οι νομιζόμενοι «υγιείς». Τον κάνει να φωνάξει: «*Ἰησοῦ, Υιέ του Δαβίδ, σπλάγχνισου με*» (στ. 38)· να ομολογήσει δημόσια τον εσώτερο πόθο του, ξεπερνώντας τους δικούς του διαταγμούς, την αντίδραση και τις προκαταλήψεις των άλλων. Ο *Ἰησοῦς* δεν είναι γι' αυτόν απλώς ο Ναζωραίος· είναι ο Μεσσίας, ο απόγονος του Δαβίδ, ο κατά τους Προφήτες «*εχλεκτός*», ο «*άγιος του Θεού*». Γι' αυτό και η πίστη του τυφλού εκφράζεται με επαναλαμβανόμενη, με διπλή και βαθιά ομολογία (βλ. στ. 38-39: *Ἰησοῦ υιέ Δαυὶδ, ἐλέησόν με και γιέ Δαυὶδ, ἐλέησόν με*). Κι όσο το πλήθος, ενοχλημένο ίσως από τις φωνές του, προσπαθεί να τον εμποδίσει να

πλησιάσει τον Χριστό, τόσο εκείνος εξακολουθεί με όλες τις δυνάμεις του να τον επικαλείται: *Υιέ Δαυὶδ, ἐλέησόν με* (στ. 39).

Τελικά νικάει ο τυφλός τις φωνές του όχλου· καταβάλλει τη δύναμη της μάζας, η οποία τον επιτιμά και του ζητάει να σιωπήσει. Η πίστη του δοκιμάζεται, μα παραμένει σταθερή. Δεν δείχνει καθόλου πρόχειρη ούτε εκδηλώνεται για μία μόνο στιγμή, για λόγους συμφέροντος, φόβου ή ανάγκης. Τον βοηθάει να υπερβεί τον εαυτό του, τους φόβους του και τις κοινωνικές συμβάσεις· να απαλλαγεί από τα προσώπεια που πρέπει κανείς να αλλάξει καθημερινά κατά τις περιστάσεις. Η πίστη αυτή αποτελεί έκφραση της αυθεντικής ελευθερίας που μας χαρίζει ο Χριστός όσο τον πλησιάζουμε· μιας ελευθερίας που κάνει τον ίδιο τον Θεό να στέκεται με σεβασμό απέναντί μας, να ανοίγει διάλογο μαζί μας, να γίνεται φίλος και βοηθός για όλα τα προβλήματα μας. Χάρην μιας τέτοιας πίστεως ανέκοψε ο *Ἰησοῦς* την είσοδό του στην Ιερουσόλα, στάθηκε και ζήτησε να φέρουν τον τυφλό κοντά του. Πόσα έχει, αλήθεια, τούτη η πίστη του τυφλού να μας διδάξει, ιδίως αν προσέξουμε τι ακριβώς αιτείται ο τυφλός απ' τον Χριστό και με ποιον τρόπο προσελκύει τη Χάρη του!

Καθώς φαίνεται, ο τυφλός της Ιερουσόλα γνωρίζει πολύ καλά τι ζητάει και από ποιον· γι' αυτό άλλωστε το ζητάει δύο φορές: *Ἰησοῦ υιέ Δαυὶδ, ἐλέησόν με και γιέ Δαυὶδ, ἐλέησόν με* (στ. 38-39). Ζητάει ό,τι πάντα απ' όλα ο άνθρωπος έχει ανάγκη. Πάνω απ' το φως που βλέπουμε, πάνω απ' το φαί που τρώμε για να συντηρηθούμε, βρίσκεται το απέραντο έλεος του Θεού. Πέρα απ' τη ζωή που ζούμε, υπάρχουν η αιτία και το νόημά της, η βεβαιότητα πως αυτή μας εχαρίσθη *ex περιουσίατος αγάπης* από τον Δημιουργό Θεό. Ο τυφλός αισθάνεται

πως τα πάντα ανάγονται σε αυτή τη θεία αγάπη και κάνει το παν για να την κερδίσει. Δεν προσδοκά να ικανοποιήσει τις αισθήσεις του· δεν επιθυμεί να χορτάσει τα μάτια ή την κοιλιά του. Δεν ζηλεύει τους ορώντες, οι οποίοι, στην πραγματικότητα, είναι τυφλοί. Δεν βιάζεται να προστεθεί σε εκείνους που τυφλώθηκαν από τη ματαιότητα και σταταλούν δαύτως (Ακ 15,13) του Θεού τα δώρα. Πόθει να ζήσει μέσα στο έλεος του Θεού, να ιδεί τον κόσμο απ' την αρχή μέσα στη Χάρη του, να ξαναδεί τα πλάσματά του καινούργια, φωτεινά, λουσμένα στην αγάπη του. Ζητεί οφθαλμούς – ο τυφλός – που να μπορούν να «βλέπουν» αδιαλείπτως τον Θεό, να κοινωνούν τη δόξα του, να οδηγούνται από τα προστάγματα του. Κι είναι σε αυτό πολύ ειλικρινής, γιατί δεν περιμένει τίποτε από τον εαυτό του. Αναμένει όμως τα πάντα από τον μόνο δυνατό· προσμένει τα πάντα από τον Θεό.

Όμως ο τυφλός γνωρίζει και με ποιο τρόπο να ζητήσει εκείνο που ποθεί! Με πλήρη εμπιστοσύνη δηλαδή, με την ταπεινωση του νου, με της καρδιάς την προσευχή: *Ἰησοῦ υἱέ Δαυιδ, ἐλέησόν με* (στ. 38). Ο κόσμος τον πιέζει να σωπάσει, κι εκείνος εξακολουθεί σε όλους τους τόνους να φωνάζει: *υἱέ Δαυιδ, ἐλέησόν με* (στ. 39). Ο λόγος του δεν είναι πια ο λόγος του επαίτη! Είναι προσωπική ομολογία πίστωσης, λόγος ταπεινώσεως και συντριβής, έκφραση επίδοσης, εξ αίρετο δείγμα προσευχής. Αποτελεί το μικρό «πιαστέω» του τυφλού στον Μεσσία Ἰησοῦ, στον Θεό της συγκαταβάσεως και της διακονίας, στον Υἱό του Πάθους και της θυσίας, στον Βασιλέα που κυβερνά τους ουρανοὺς και τις καρδιές εκείνων που τον λατρεύουν πνευματικά και αληθινά. Πόσο κοντά είναι ἐξάλλου η ικετήρια κραυγή του τυφλού στην «καρδιακή» ή «νσερά» προσευχή, τη «μονολόγιστη ευχή» ή «ευχή του Ἰησοῦ», την οποία από

αιώνες γνωρίζει στην πράξη της η Ορθόδοξη Εκκλησία! Πρότυπο της αδιάλειπτης προσευχής, μήνυμα της πιστεύουσας καρδιάς σύντομο και περιεκτικό, που φέρει ολόκληρο τον άνθρωπο στα «πόδια» του Θεού, τη διακασμένη ύπαρξή μας σε διάλογο άμεσο και ζωντανό με τον ενανθρωπήσαντα Υἱό!

Η προσευχή, η πίστη, ο αγώνας του τυφλού, η απίστευτη επιμονή και η καρπερικότητά του δεν καταλήγουν, καθώς παρατηρούμε, στο κενό. Τουναντίον φέρουν άμεσους και ορατούς καρπούς, καρπούς οι οποίοι δεν περιορίζονται σε μιαν απλή παρηγοριά. Ο Χριστός εισακούει τη φωνή που βγαίνει απ' την καρδιά κι από τα χείλη του τυφλού· ο καλός Ποιμήν αφήνει τα ενεργήτα ενέα πρόβατα και καλεί το εκατοστό κοντά του (πρβλ. Μτ 18,12. Ακ 15,4). Δεν σπεύδει εντούτοις άμέσως να τον θεραπεύσει. Ζητεί απ' τον τυφλό να τον πλήραιοήσει εν πλήρη ελευθερία, να του εκφράσει συνειδητά το αίτημά του. Σκοπός του δεν είναι η επιδεικτική επιτέλεση «εύκολων» θαυμάτων, αλλά η αποκατάσταση της κοινωνίας, της σχέσεως των ανθρώπων με τον Θεό.

Ανοίγει λοιπόν διάλογο ο Ἰησοῦς με τον τυφλό: «Τι θέλεις να σου κάνω;». «Κύριε, ν' αποκτήσω το φως μου!» (στ. 41), απαντάει με όλη την καρδιά του αυτός. Αέτε να μη γνώριζε ο παντογνώστης Κύριος τι ποθούσε ο τυφλός; Κι όμως τον ερωτά· προσπαθώντας ίσως να δείξει και στους άλλους ότι η παράκληση του τυφλού δεν ήταν παράφραση της στιγμής, αλλά μια κίνηση όλης της ύπαρξής του προς τον Θεό, μια κίνηση προσωπικής ευθύνης, ταπεινώσης και ελευθερίας, που μόνες αυτές ελκύουν τη θεία Χάρη. Η ευστραχία του Θεού δίνεται πάντοτε ως χάρη, ως χάρη όμως σε αυτούς που φιλοτίμως την κερδίζουν· δίνεται ως καρπός συνέργειας Θεού

και ανθρώπου, ως καρπός πίστεως βαθείας και αληθινής. Γι' αυτό και ο Χριστός, χωρίς δεύτερο λόγο, θεραπεύει τον τυφλό, επισημαίνοντας ενώπιον όλων την αιτία: *ἡ πίστις σου σέσωκέ σε* (στ. 42). «Δεν σε έσωσαν οι παρακλήτικες φωνές σου ούτε ο οίκτος που προκαλούσε η κατάστασή σου. Το θείο έλεος ήταν η αιτία, και αφορημή η δική σου πίστη, η εκούσια παράδοσή σου στη Χάρη του Θεού!».

Η σημερινή διήγηση της Θεραπείας του τυφλού στην Ιερυχώ από τον Χριστό φθάνει εδώ στο τέλος της, κορυφώνεται δε με τη δοξολογία στον Θεό. Δοξάζει ο τυφλός τον Πανάγαθο Θεό· δοξάζει κι ο λαός, αυτόπτης μάρτυρας του θαύματος του Δόγλου, τον παντοδύναμο Κύριο του ουρανού και της γης, τον Παντοκράτορα, τον Άρχοντα της Νέας Δημιουργίας. Η ιστορία πάντως δεν τελειώνει με το θαύμα ούτε με τις εκατέρωθεν δοξολογίες· τελειώνει με την επισήμανση πως το θαύμα συνεχίζεται. Συνεχίζεται με την ίδια τη ζωή και την πίστη του τυφλού. Η αξία της πίστεως του (πρώην) τυφλού δεν περιορίζεται επί ουδενί στη Θεραπεία. Προσδιορίζεται μάλλον από το γεγονός ότι ο ίδιος ο Θεραπευθείς την κάνει καινό τρόπο ζωής, ζωής εν Χριστώ· στο γεγονός ότι ο ίδιος γίνεται στο εξής μαθητής και κήρυκας του Ιησού: *και ηκολούθει αύτώ δοξάζων τόν Θεόν* (στ. 43). Χωρίς κανείς να του το ζητήσει, ο τυφλός ξαναπροσφέρει τον εαυτό του στον Σωτήρα του. Συντάσσεται αυτοπροαίρετα με τον Χριστό. Κάνει το βίο του διαρκή συμπίρευση με αυτόν. Αίρει με χαρά το Σταυρό της μαθητείας. Ακολουθεί εθελούσια, και με ό,τι αυτό συνεπάγεται, τη (σταυροαναστασίμην) πορεία του Διδασκάλου. Υπερβαίνει την προσωπική εμπειρία της εν Χριστώ σωτηρίας και τη μεταποιεί σε γεγονός μονίμου

θαύματος, διαρκούς κηρύγματος, συνεχούς δοξολογίας: τη μεταβάλλει σε γεγονός αδιάκοπα ευχαριστιακό· την εκφράζει ως χάρισμα και βίωμα εκκλησιαστικό, ως χάρισμα πίστεως που βιώνεται και λειτουργείται από -και για- ολόκληρη την Εκκλησία. Με την έμπρακτη και βιωματική ευγνωμοσύνη του, ο τυφλός αποδεικνύεται τελικά άξιος της σωτηρίας και της θείας ευεργεσίας.

Όσοσο αποδέκτης της θείας ευεργεσίας δεν είναι μόνον ο τυφλός του σημερινού Ευαγγελίου. Αποδέκτες της ευεργετικής και φωτιστικής ευεργεσίας του Θεού μπορούμε να γίνουμε όλοι μας· αρκεί να αφήσουμε τον Χριστό να γίνει εκείνος το φως της ζωής μας. Αρκεί να ομολογήσουμε οι ίδιοι την τυφλότητά μας και να εκζητήσουμε με ταπεινώση και πίστη το φως του Προσώπου του. Αρκεί να οδηγηθούμε προς το φως των εντολών του -και σε αυτό μας καλεί ιδιαίτέρως η Εκκλησία όταν μας προετοιμάζει για τα μεγάλα γεγονότα που εορτάζουμε κάθε Χριστούγεννα και Πάσχα-, επιτρέποντας σε αυτόν, τον αληθινό μας Ήλιο, να λάμψει στην κατασκότεινη ζωή μας, να γίνει ο Ήλιος που δεν δύει ποτέ. Αμήν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, διήρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἰεριχὺ· καὶ ἰδοὺ ἀνήρ ἀνόμιμα καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὖτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐξήγει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἔσται, καὶ οὐκ ἔδυνάτο ἀπὸ τοῦ δρόμου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. Καὶ προσβοηθῶν ἐμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ σκολιμαρέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμέρᾳ διέερχομαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατέβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. Καὶ ἰδόντες πάντες διετόγγυζον λέγοντες ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνομι εἰσῆλθε καταλιῦσαι. Στραθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν Κύριον· Ἴδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἰ πνὸς τι ἐσυκοποῦν-τησα, ἀποδίδωμι τετραπλασοῦν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν. Ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἵνα ἴσῃται καὶ αἰᾶσαι τὸ ἀποκαλῶδες.

Εκείνο του καιροῦ, ο Ἰησοῦς περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὴν Ἰεριχὺ. Εκεί υπήρχε κάποιος, που το ὄνομά του ἦταν Ζακχαῖος. Ἦταν ἀρχιτελώνης καὶ πλούσιος. Αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ δεῖ πους εἶναι ὁ Ἰησοῦς· δὲν μποροῦσε ὅμως ἐξαιτίας τοῦ πλῆθους καὶ γιατί ἦταν μικροτάμος. Ἐπεξῆ λοιπὸν μπροστὰ πρὶν ἀπὸ τὸ πλῆθος κα ἀνέβηκε σὲ μιὰ σκολιμαριά γιὰ νὰ τὸν δεῖ, γιατί θὰ περνοῦσε ἀπὸ κεῖ. Ὅταν ἔφτασε ὁ Ἰησοῦς στο σημεῖο ἐκεῖνο, κοίταξε πρὸς τὰ πάνω, τὸν εἶδε καὶ του εἶπε: «Ζακχαῖε, κατέβα γρήγορα, γιατί σήμερα πρέπει νὰ μείνω στο σπίτι σου». Ἐκείνος κατέβηκε γρήγορα καὶ του υποδέχτηκε με χαρὰ. Ὅλοι ὅσοι τὰ εἶδαν αὐτὰ διαμαρτυροῦταν κα ἔλεγαν ὅτι πῆγε νὰ μείνει στο σπίτι ενός ἀμαρτωλοῦ. Τότε σηκώθηκε ὁ Ζακχαῖος κα εἶπε στον Κύριο: «Κύριε, υποσχόμαι νὰ δώσω τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὑπαρχόντά μου στους πτωχοὺς κα ν' ἀνταποδώσω στο τετραπλασιασὸ ὅσα ἔχω πάρει με ἀνάτη». Ὁ Ἰησοῦς απευθυνώμενος σ' αὐτόν, εἶπε: «Σήμερα αὐτὴ ἡ σκολιμαρία αἰώθηκε· γιατί κα αὐτὸς ὁ τελώνης εἶναι ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἦρθε γιὰ ν' ἀναῆσῃται κα νὰ σώσει αὐτοὺς που ἔχουν χάσει τὸν δρόμο τους».

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ

Ἡ περιχοπή αναγγιλωκεται πάντοτε κατὰ τὴν περίοδο πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Τριωδίου (μετὰ τὴν Κυριακὴ ΙΑ' Λουκά ἢ τὴν Κυριακὴ μετὰ τὰ Φώτα καὶ πρὸ τῆς Κυριακῆς Τελώνου καὶ Φαρισαίου, σὲ περίπτωση πρώιμου εορτασμοῦ τοῦ Πάσχα), ἐκτός ἐὰν συμπίπτει με τὴν εορτὴ τῶν Τριῶν Ἰεραρχῶν ἢ τῆς Ὑπαπαντῆς, ὅποτε προτιμᾶται τὸ ἀνάγνωσμα τῆς εορτῆς.

Καθὼς εἶναι πολὺ κοντὰ ἡ ὅμορφη καὶ κατανοητικὴ περίοδος τοῦ Τριωδίου, ἡ Ἐκκλησία φροντίζει ἤδη νὰ μᾶς προετοιμάξει. Μέρος αὐτῆς τῆς προετοιμασίας εἶναι τὸ σημερινὸ ευαγγελικὸ ἀνάγνωσμα καὶ τὸ παράδειγμα τῆς μετανοίας τοῦ Ζακχαῖου. Πρόκειται γιὰ μιὰ μετάνοια συγχλω-νιστικὴ, με συνέπειες ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἴδιο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸ περιβάλλον του· μιὰ μετάνοια ἣ οποία ἐπιτρέπει στον ἴδιο τὸν Θεὸ νὰ πισκότετεται τὸν κόσμο ετοῦτο τῆς φθοράς καὶ νὰ τὸν μεταμορφώσει, νὰ εἰσέρχεται στη ζωὴ μᾶς καὶ νὰ τὴν αναγεννά.

Ἐρχεται σήμερα ὁ Κύριος –σύμφωνα με τὸν ευαγγελιστὴ Λουκά– στὴν Ἰεριχὺ· στὴν πόλη τῆς οποίας ἡ ἄλωση ἀνοῖξε κάποτε τὸ δρόμο στους Ἑβραίους, που ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὴν πικρὴ δουλεία τῆς Αἰγύπτου, ὥστε νὰ ξαναδοῦν τὴν Παλαιστίνη· στὴν πόλη του μεγάλου πλοῦτου καὶ τῆς ἀρχαίας γαλιλαϊτικῆς εἰδωλολατρείας· στὴν πόλη τῆν οποία καταράστηκε κάποτε ὁ διάδοχος τοῦ Μωϋσῆ, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ (βλ. Ἰησ 6, 26), μαζί με ὅσους θὰ ἐπιχειροῦσαν νὰ τὴν ξαναχτίσουν· στὴν πόλη που, παρὰ τὴν ἀρχαία κατάρρα, εὐημεροῦσε κατὰ τὴν εποχὴ τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα φιλοξενούσε τὴ χειμερινὴ κατοικία τοῦ Ἡρώδου τοῦ

Μεγάλου. Έρχεται σήμερα ο Κύριος στην Ιεριχώ και με την παρουσία του λύνει την αρχαία κατάρα. Έρχεται για να σώσει τον άνθρωπο κι όχι για να του θυμίσει το αμαρτωλό παρελθόν του. Έρχεται και, αντί της κατάρας, φέρνει την ευλογία: την ευλογία που ρεύτηκε πρώτα ο τυφλός επαιτής στην είσοδο της πόλης και παρευθής απέκτησε το φως του (βλ. Κυριακή ΙΔ' Λουκά, Θεραπεία του τυφλού στην Ιεριχώ, Λκ 18,35-43). Την ευλογία που δέχθηκε ο αμαρτωλός Ζακχαίος όταν γνώρισε τον Κύριο και άλλαξε η ζωή του· κι η ευλογία αυτή πείραξε στον οίκο του πρώην άρπαγα και αμαρτωλού και κάλυψε την πόλη.

Καθώς λοιπόν ο Ιησούς περιδιάβαινε (διήχρητο, στ. 1) την Ιεριχώ, όχλος πολλός τον απαντούσε και ήθελε να τον δει από κοντά. Ανάμεσά τους ήταν κι ένας τελώνης, και μάλιστα αρχιτελώνης, ονόματι Ζακχαίος. Το επάγγελμά του ήταν από τα πιο μισητά στο λαό, που στέναζε από τους φόρους των Ρωμαίων, περισσότερο δε από τις αυξημένες αρμοδιότητες και την πλεονεξία των συναδέλφων του, των φοροεισπρακτόρων δηλαδή του εκάστοτε τοπικού βασιλέα. Ο πλούτος του, καρπός αδικίας, συκοφαντίας και αργαγής, έκανε ασφαλώς τον κάτογό του ιδιαίζόντως βδελυκτό στα μάτια του λαού. Όμως –δεν ξέρουμε πώς–, ο άνθρωπος αυτός ζητούσε μέσα του να συναντήσει τον Χριστό. Στο βάθος της καρδιάς του ένωθε ίσως το μεγάλο του κενό, την ακόρεστη δίψα του ανθρώπου για τον Ζωντανό Θεό, εκείνη που κανείς πλούτος, καμία δόξα, καμία δύναμη του κόσμου τούτου δεν μπορεί να εξαφανίσει.

Επιθυμούσε ο Ζακχαίος να γνωρίσει από κοντά τον Ιησού, μα δεν μπορούσε. Το εμπόδιο δεν ήταν, στην πραγματικότητα, ούτε ο όχλος ούτε το χαμηλό του ανάστημα (βλ. στ. 3). Το εμπόδιο ήταν ο ίδιος του ο εαυτός – για την ακρίβεια ο παλιός του εαυτός. Αυτόν έπρεπε πρώτα να

νικήσει, κι ας νόμιζε πως για τα περισσότερα έφταιγε το μικρό του ύψος (το οποίο προσπαθούσε να αναπληρώσει με την αύξηση του πλούτου). Τον κρυμμένο του εγωισμό, την αφιλία, τα συμπλέγματα του και την προσκόλληση στην ψευδή αυτόραχια του πλούτου έπρεπε να συντρέψει για να μπορούσε να αντικρίσει τον Χριστό. Τον παλαιό άνθρωπο έπρεπε να είναι έτοιμος να εγκαταλείψει, κι όχι τον κόσμο ή το λαό εντός του οποίου ζούσε. Και πράγματι, με μια κίνηση που έδειχνε ότι ξεπερνά τον εαυτό του (προδοξαμών ξιμπερσθεν, στ. 4), ο Ζακχαίος ξεκίνησε τον προσωπικό του αγώνα, με σκοπό να συναντήσει τον Χριστό. Ομοιωτώντας, εν τη πράξει, την ανεπάρκεια και τη μικρότητά του, έκανε ένα βήμα πιο μπροστά από τους πολλούς κι ανέβηκε σε μια συκομουριά. Αδιαφορώντας για τη γνώμη που είχαν ή στο εξής θα είχαν οι άνθρωποι γι' αυτόν, επιζήτησε να δει το πρόσωπο του Χριστού· και φαίνεται πως ήταν έτοιμος για όλα...

Το όνομα Ζακχαίος προερχόταν από το «Ζαχαρίας» και σήμαινε στα εβραϊκά: «Θυμήθηκε ο Θεός». Σήμερα ωστόσο ήταν η σειρά του Ζακχαίου να θυμηθεί πως κάθε μέρα μάς θυμάται ο Θεός, πως θυμάται με αγάπη όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους. Ήταν η σειρά του να θυμηθεί τα λάθη του, τις αδικίες που έκανε στους αδελοφούς του, να θελήσει να ξαναβρεί τον εαυτό του, να ζητήσει με ταπεινώση να δει το πρόσωπον του Κυρίου (βλ. 2 Θεσ 1,9). Και επειδή τίποτε –ούτε η αμαρτία ούτε ο κόσμος όλος ούτε οτιοσδήποτε συνθήκες του μάταιου τούτου βίου–, τίποτε δεν είναι ικανό να εμποδίσει την αγάπη του Θεού να φανερωθεί στις διψασμένες, στις κουρασμένες από την αμαρτία ταπεινές και απλές ψυχές (βλ. Ρωμ 8,35-39), έρχεται σήμερα ο ίδιος ο Λόγος, ο υιός του ανθρώπου (στ. 10), να χαριστεί, να αποκαλυφθεί στον

Ζακχαίο και να του ζητήσει τη φιλοξενία του. Περνάει απ' τη συνομιουριά όπου είχε ανέβει ο μικρόσωμος τελώνης, τον κοιτάζει στα μάτια και του απευθύνει αυτός την πρόσκληση: «Ζακχαίε, κατέβα γρήγορα, γιατί σήμερα πρέπει να μείνω σπίτι σου!» (στ. 5).

Συμβαίνει εδώ κάτι πολύ παράξενο: αντί ο Ζακχαίος να καλέσει τον Χριστό, είναι ο Χριστός που φωνάζει τον Ζακχαίο· είναι ο Χριστός που τον καλεί στο αληθινό του σπίτι, στο σπίτι του πατέρα του. Είναι, τελικά, η αγάπη του Θεού που μας προσκαλεί, μας κατανύσσει την καρδιά, μας φέρνει σε μετάνοια. Ποιος κατεβαίνει άραγε γοργότερα; Είναι ο Ζακχαίος ή, σε τελευταία ανάλυση, ο ίδιος ο Θεός ο οποίος συγκαταβαίνει, κατέρχεται στο επίπεδό μας, μας συναντά στην αθλιότητα και την αδυναμία μας; Είναι ο άνθρωπος που κράζει και του αποκρίνεται ο Θεός ή η πρωτοβουλία αυτού που κράζει και του αποκρίνεται ο Θεός ή η πρωτοβουλία κανείς να δώσει, κάτι πολύ μεγάλο έχει εδώ συντελεστεί. Ο Ζακχαίος – σε μια στιγμή μονάχα – αξιώθηκε να αναγεννηθεί! Αυτός που προηγουμένως απαιτούσε των άλλων την υπακοή, κάνει τώρα ο ίδιος υπακοή και κατεβαίνει. Αυτός που μέχρι σήμερα δεν αναγνώριζε κανέναν για φίλο και αδελφό, με απερίγραπτη χαρά δίνει το σπίτι του στον προηγούμενος άγνωστο Χριστό. Αυτός που μέχρι σήμερα γνώριζε μόνο να λαβαίνει, μαθαίνει τώρα και χαίρεται τη μοιρασιά. Η χαρά του, σημάδι ζωντανό και πρόγρευση της Βασιλείας του Θεού, αντικαθιστά της φιλοχρηματίας την πρότερη μανία. Σήμερα ο Ζακχαίος συμφιλιώνεται για πάντα με τον εαυτό του. Απελευθερώνεται από τις κακιές και τις ενοχές του, από την ανασφάλεια και τις αγωνίες του, από τα συναισθήματα μειονεξίας και από τα πάθηματά της καχυποψίας που απειλούν τους διψασμένους για δύναμη, για πλούτο, για εξουσία. Γίνεται ένας

ελεύθερος άνθρωπος και συγχρόνως διάκονος του ανθρώπου και του Θεού. Ανοίγει το σπίτι και τον εαυτό του στον θείο Επισκέπτη και τους συντρόφους του, αυτός που πριν δεν ένωθε τον πόνο, την ανάγκη κανενός.

Ο Ζακχαίος δεν ανέβη εις όρος ύψηλόν (Μτ 4,8), όπως ο Κύριος με τους μαθητές οι οποίοι είδαν τη δόξα του. Ανέβη όμως επί συνομιουρέαν, ίνα ίδη (στ. 4) τον διερχόμενο Χριστό. Ανέβη πάνω από τον εαυτό του, την πλεονεξία και τη ματαιοδοξία του· ξεπέρασε την αγωνία του για το τι θα πουν οι άνθρωποι γι' αυτόν, το φόβο ότι με τις τόσες αμαρτίες του δεν πρόκειται να σωθεί. Κι αυτή του η κίνηση ήταν αρκετή. Ήταν το πρώτο βήμα για να αλλάξει η ζωή του· η αρχή, ώστε η ύπαρξή του να μεταμορφωθεί.

Μόνο που τη μεταμόρφωση του τελώνη δεν μπορούσαν οι πολλοί να την αντιληφθούν· δεν ήθελαν, μάλλον, οι περισσότεροι να τη δουν. Συναρπασμένοι στο να ακολουθούν έτοιμα σχήματα, να επιθέτουν ετικέτες, να καταδικάζουν και να προβαίνουν σε κάθε είδους χαρακτηρισμούς, παρεξενύτηκαν για την ευχαλία με την οποία ο Ιησούς εισήλθε στο σπίτι ενός «αιμαρτωλόν». Έχοντας μάθει να ετανούν και να δικαιολογούν σε όλα τον εαυτό τους, αδυνάτουσαν να δεχθούν τη μετάνοια του Ζακχαίου, την εσωτερική του αλλαγή. Δυσκολεύονταν να αναθεωρήσουν τα στερεότυπά τους, να απεγκλωβιστούν από πάγιες αντιλήψεις για συγκεκριμένες συμπεριφορές. Αρνούνταν, θα έλεγε κανείς, να δουν τον κόσμο να γίνεται καλύτερος, από το φόβο μήπως τους ζητήσει κανείς να κάνουν εκείνοι την αρχή. Γι' αυτό και δυσαρεστήθηκαν, τελικά, με τον αναμάρτητο Χριστό.

«Διαμαρτύρονταν», μας λέγει ο ευαγγελιστής, διότι ο Κύριος, παραβλέποντας στοιχειώδεις κανόνες της ψευτοθλικής τους συμπεριφοράς, περιφρονώντας τις κοινωνικές

συμβάσεις τους, «πήγε να μείνει στο σπίτι ενός αμαρτωλού» (στ. 7). Οι άνθρωποι αυτοί είχαν δυστυχώς ως πρότυπό τους το απείκασμα ενός Θεού ψυχρού, αδιάφορου μα και σκληρού, ο οποίος γνωρίζει μόνο ναδικάζει και να τιμωρεί. Ποτέ επομένως δεν μπορούσαν να κατανοήσουν το έλεος και την άπειρη αγάπη του προς όλους, δικαίους και αμαρτωλούς. Προτιμούσαν να ασχολούνται –όπως οι περισσότεροι από μας– με το κακό και την αμαρτία, με την πτώση και την αδυναμία· πώς να αισθανθούν την αλλαγή, τη μεταμόρφωση, την αναγέννηση, τη Χάρη; Κατέκριναν τον αμαρτωλό και, κατακρίνοντας, βυθίζονταν πιο βαθιά στην αμαρτία από εκείνον που νόμιζαν ότι καταδικάζουν. Έτσι έχαναν από τα μάτια τους το θαύμα της σωτηρίας του αμαρτωλού, αλλά και το μεγαλείο της αγάπης του Θεού, ο οποίος το ενεργεί· καταντούσαν δε, με όλα αυτά, άθεοι τιμητές, τυφλοί μπροστά στην αγάπη, την αλήθεια, τη ζωή.

«Κύριε», υπόσχεται στον θείο επισκέπτη του ο αναγεννημένος πια Ζακχαΐας, «[για να σου δείξω ότι σήμερα η ζωή μου αλλάζει ριζικά, υπόσχομαι] να μοιράσω στους φτωχούς τη μισή μου περιουσία· κι αν κάτι πήρα με βία ή απάτη, κι αυτό το επιστρέφω στο τετραπλάσιο» (στ. 8). Τα παραπάνω λόγια δεν συνιστούν έκφραση σριγμιαίου ενθουσιασμού ούτε κίνηση εντυπωσιασμού, αλλά χαρμόμετα νοσταλγία, μετανοίας που φανερώνεται, κατά τον Παύλο, ως δικαιοσύνη και ειρήνη και χαρά εν Πνεύματι άγιω (Ρωμ 14,17). Αποτελούν υποσχέσεις που δεν παράγονται από φόβο έναντι του νόμου ή της κολάσεως· δεν υποβάλλονται από κανένα ανθρωπινό συμφέρον ή ανάγκη. Ο Ζακχαΐας ήδη ζει τη Βασιλεία του Θεού, καθώς εν μετανοία κοινωνεί με τον Χριστό, που στέκει δίπλα του. Ζει τη Βασιλεία του Θεού ως Εκκλησία, όπου

τα πάντα είναι κοινά, όπου μοιράζεται κανείς τον Ευαγγελιστικό Αιμόνα, την προσωπική χαρά κι όλα τα αγαθά του. Ταυτόχρονα όμως μετανοεί και συντετριμμένος ομολογεί τις αδικίες που έχει εις βάρος τώσων διαπράξει. Μετανοεί και αποφασίζει να αποκαταστήσει όλους ζημιώθηκαν εξ αιτίας του. Η επιστροφή της αξίας των ξένων αγαθών στο τετραπλάσιο δηλώνει πως ο Ζακχαΐας αναγνωρίζει τα σφάλματά του (συκοφαντία και απραγία, δόλο ή απάτη) και αναλαμβάνει να αποζημιώσει τα θύματά του στην πιο υψηλή –για την ιουδαϊκή παράδοση– τιμή (πρβλ. Εξ 21,37, Λευ 5,24, Αρ 5,7 και, κυρίως εδώ, 2 Βασ 12,6). Έτσι ο ίδιος επαναφέρει τη δικαιοσύνη και την ειρήνη στις σχέσεις του με τους ανθρώπους, ενώ το γεγονός ότι μοιράζει στους πτωχούς το μισό της περιουσίας του δείχνει πόσο πιο μεγάλος –πιο πλούσιος, αν θέλετε– έγινε σήμερα ο οίκος του, πόσο πιο πλούσιος γίνεται κανείς όταν μετανοήσει και αγαπήσει πραγματικά.

Ο οίκος του πλούσιου Ζακχαΐου, του μετανοημένου αρχιτελώνη από την Ιερουσόλυμα, ο οίκος που άνοιξε για να δεχθεί τον Χριστό, δεν περιορίζεται πλέον στους φίλους και τους οικείους. Χαράζει και τους ξένους, που γίνονται δικιοί, τους φτωχούς και τους αδικημένους, όσους εμείς αδικήσαμε ή λυπήσαμε, όσους ακόμη μας εδύπησαν ή μας αδικήσαν· χαράζει τον κόσμο όλο. Ο οίκος που άνοιξε –κατ' αυτόν τον τρόπο– στον Χριστό είναι ανοικτός και για τον αδελφό· γίνεται εν σμικρώ μια Εκκλησία· έτσι ακριβώς όπως η Εκκλησία αποκαλύπτεται ως η αληθινή μας οικία, οικία που μας χαράζει όλους και μας σώζει. Επειδή λοιπόν ο Ζακχαΐας άνοιξε την καρδιά του στον Χριστό και την οικία του προς πάντας, ευλογήθηκε· το ίδιο και η οικογένειά του, η οποία, παρά τα μεγάλα σφάλματά του αρχηγού της, σώθηκε και δικαιοώθηκε.

Σήμεραν σωτηρία τῶ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο (στ. 9), ἐκμυστηρεύτηκε ὁ Χριστὸς στους μαθητές του. Ἡ οἰκογένεια του τελῶνῃ - χάρις στη μετάνοια του ενός - επανενατάχθη-κε στην ευρύτερη οἰκογένεια του Θεοῦ (καθότι καὶ αὐτὸς [ὁ Ζακχαῖος] υἱὸς Ἀβραάμ ἐστίν, στ. 9)· ἐκεῖ ὅπου δεν γίνονται διακρίσεις σε ἕξινος ἢ δικούς, σε μεγάλους ἢ μικρούς, σε πλούσιους ἢ φτωχοῦς, σε δικαίους ἢ ἀμαρτωλοῦς. Ἐπανήλθε ἐκεῖ ὅπου ὅλοι ἔχουμε τὸ ἴδιο καὶ ἀπαράλλαχτο βάρος ἐνώπιον του Θεοῦ· ἐκεῖ ὅπου ὁ ένας κατέχει -για τον ἄλλο- βάρος διπλό καὶ τετραπλό.

Αὐτὴ εἶναι ἐντέλει ἡ δικαιοσύνη που πρέπει διαρκῶς να περισεύει ἀπὸ τους μαθητές του Ἰησοῦ (βλ. Mt 5,20): να περιμένεις κάθε στιγμή να συναντήσεις τον Χριστὸ καὶ να τον βρῶσαι πάντα δίπλα σου, στο πρόσωπο των ἄλλων, πολλές φορές καὶ ὑπὸ πολλές μορφές ἐδῶ· να ξαναβλέψεις τον συνάνθρωπο ὡς ἀδελφὸ, να του ανοίξεις τον οἶκο σου καὶ να μοιράξῃσαι μαζί του τὰ δῶρα του Θεοῦ· να τὰ μοιράξῃσαι καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἤλθε ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς (στ. 10)· καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μέγχις Ἰδοῦ κατήλθε για να βρεῖ καὶ να σώσει τον Ἀδάμ (βλ. ἰ' ἐγκώμιο της Ἀ' Στάσεως του Ὁρθρου του Μ. Σαββάτου), για να ελευθερώσει τους πάντες ἀπὸ την ἀμαρτία καὶ τὸ θάνατο, την προκατάληψη, την ἀνθρώπινη μικρότητα καὶ την κακία.

Ἰσως αὐτὴ να εἶναι καὶ ἡ πιο μεγάλη πρόκληση ἐνώπιον της οποίας μας θέτει ἡ σημερινή ευαγγελικὴ περικοπή: ἡ πρόκληση του να μάθουμε να μοιραζόμεστε· να μοιραζόμεστε, ὅπως ὁ Ζακχαῖος, την παρουσία του Χριστοῦ στον οἶκο του καὶ στην καρδιά του· να μοιραζόμεστε ὅ,τι ἔχουμε καὶ ὅ,τι εἴμαστε, ὅπως ἔκανε για ὅλους καὶ με ὅλους μας ὁ Χριστὸς· να μοιραζόμεστε τὰ αγαθὰ της Βασιλείας του· ἐκεῖνα τὰ αγαθὰ τὰ οποία εἶθε πάντο-

τε να γευόμεστε, με την ἴδια χαρὰ, με την ἴδια ἀποφασιστικότητα καὶ ἐγνωμοσύνη που ἐδείξε ὁ Ζακχαῖος. Να τὰ γευόμεστε καὶ να τὰ μοιραζόμεστε καὶ τώρα καὶ πάντοτε καὶ στους αἰῶνες των αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΥΡΙΑΚΗ τῆς ΤΥΡΙΝΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ: Μτ 6, 14-21
Κωνσταντῖνος Μησεύζος

Ἔπνευ ὁ Κύριος· Ἐάν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἔάν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσεὶ οἱ υἱοὶ τῆς αὐθιγαῖ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμήν λέγει ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Σὺ δὲ νηστεύων ἐλευσθε αὐτοὺς τὴν καρδίαν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νήψαι, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλεπὼν ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίσει, καὶ ὅπου κλέπτουσι θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὐτε σῆς οὐτε βρώσις ἀφανίσει, καὶ ὅπου κλέπτουσι οὐ διαρῶσουσιν οὐδὲ κλέπτουσι· ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Ἔπνε οὐ Κύριος: «Ἄν συγχωρήσετε τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὰ παραπτώματά τους, θὰ σὰς συγχωρήσει καὶ ἐσὺς ὁ οὐράνιος Πατέρας σὰς. Ἄν ὄμως δὲν συγχωρήσετε στοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, οὐτε καὶ ὁ Πατέρας σὰς θὰ συγχωρήσει τὰ διὰ σὰς παραπτώματα». «Ὅταν νηστεύετε, νὰ μὴ γίνεσθε αὐθιγαῖ, ὅπως οἱ υἱοὶ τῆς αὐθιγαῖ, ποὺ παραμορφώνουν τὴν ὄψη τους γιὰ νὰ δεῖξουν στοὺς ἀνθρώπους πως νηστεύουν. Σὰς βεβαίως πως ἔτσι ἔχουν κίβλας λάβει τὴν ἀνταμοιβή τους. Εὐί, ἀντίθετα, ὅταν νηστεύετε, περαιοῦνται τὰ μαλλιά σου καὶ νήψε τὸ πρόσωπό σου, γιὰ νὰ μὴ φανῆ στοὺς ἀνθρώπους ἡ νηστεία σου, ἀλλὰ στον Πατέρα σου, ποὺ βλέπει τίς κρυφές πράξεις· καὶ ὁ Πατέρας σου, ποὺ βλέπει τίς κρυφές πράξεις, θὰ σου το ἀνταποδώσει φανερά». «Μὴ μαζεύετε θησαυροὺς πᾶνω στὴ γῆ, ὅπου τοὺς ἀφανίσει ὁ σκόρος καὶ ἡ σκουριά, καὶ ὅπου οἱ κλέφτες κάνουν διαρῶσεις καὶ τοὺς κλέβουν. Ἀντίθετα, νὰ μαζεύετε θησαυροὺς στον οὐρανό, ὅπου δὲν τοὺς ἀφανίζουν οὐτε ὁ σκόρος οὐτε ἡ σκουριά, καὶ ὅπου οἱ κλέφτες δὲν κάνουν διαρῶσεις καὶ δὲν τοὺς κλέβουν. Γιατί ὅπου εἶναι ὁ θησαυρός σὰς ἐκεῖ θὰ εἶναι καὶ ἡ καρδιά σὰς».

Ἡ ΑΛΗΘΙΝΗ ΝΗΣΤΕΙΑ

Τὴν παραμονὴ ἀκριβῶς τῆς ἐνάρξεως τῆς νηστείας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐρχεται ἡ Ἐκκλησία νὰ μὰς υπενθυμίσει – με τὰ ἀναγνωσμάτά της – τὸ πνευματικὸ καὶ ἐκκλησιολογικὸ πλάισιο, τοὺς ὅρους καὶ τίς προϋποθέσεις τοῦ ἀγῶνα ποὺ πρόκειται ἀπὸ τὴν ἐπομένῃ νὰ ἀναληφθεῖ (ἢ, ἀκριβέστερα, με περισσότερο ζήλο καὶ οὐσιαστικότερη σύμφιξη τῶν δεσμῶν μὰς με τὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀδελφούς, νὰ συνεχιστεῖ!).

Τὸ κείμενο τοῦ ευαγγελικοῦ ἀναγνωσμάτος ποὺ ἀκούσαμε προέρχεται ἀπὸ τὸν Ματθαῖο καὶ ἐντάσσεται στὴν Ἐπί τοῦ Ὄρου Ὁμιλία τοῦ (βλ. Μτ 5-7). Στὰ τρία σκέλη τοῦ προβλήματος τὸ νέο ἦθος, ἡ νέα εὐσέβεια ποὺ κηρύττει ὁ Χριστός, σε ἀντίθεση πρὸς τὴν ἐξωτερικὴ εὐσέβεια τῶν Φαρισαίων. Οἱ τελευταῖοι υἱοὶ σαρρὶζοῦν λ.χ. τὸ ὄφθαλμῶν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ καὶ δόντα ἀντὶ δόντος (Ἐξ 21, 24· Μτ 5, 38), τὸ ὁποῖο, ἀν δὲν κατανοηθεῖ σωστά, ὡς ἀποτροπὴ δηλαδὴ τῆς ὑπὲρ τὸ δέον τιμωρίας, ὡς προτροπὴ γιὰ δικαίη ἀπόδοση εὐθύνης καὶ ποινῆς, ὁδηγεῖ σε ἐκδικητικὴ μανία καὶ ἀντεκδικητικὴ συμπεριφορὰ. Ὁ Ἰησοὺς διορθώνει τὴν υπερβολὴ καὶ τὴν παρερμηνεία, υποδεικνύοντας μὴ δικαιούνη ποὺ περισεύει πλείον τῶν γράμματέων καὶ Φαρισαίων (Μτ 5, 20): ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς (Μτ 5, 44) καὶ ἔάν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν (Μτ 6, 15). Οἱ ἴδιοι ἐπιδιδόνταν ἐπίσης σε υἱοκρατικὲς μορφές ἐλεημοσύνης, ἀποδεκκάντων τὸ δούσιμο, τὸ ἀνηθο καὶ τὸ κῆμινο (βλ. Μτ 23, 23), γιὰ νὰ φαίνονται στους ἀνθρώπους εὐσεβεῖς, τὰ ὑπόλοιπα δὲ ποὺ ὀφείλαν κατὰ τὸ Νόμο νὰ ἀποδίδουν στους πτωχοὺς λευτέρες, τοὺς ξένους, τὰ ὄρφανά, τίς χήρες (βλ. Δτ 14, 22-

29) τα κρατούσαν για τον εαυτό τους. Κι όχι μόνο σχημάτιζαν έτσι μεγάλες περιουσίες αλλά και τις επαύξηναν με την άδικη συμπεριφορά τους, και την απρακτική τακτική τους απέναντι στις χήρες, τις οποίες εκμεταλλεύονταν προφαιζόμενοι ότι έκαναν γι' αυτές μεγάλες προσευχές (βλ. *Μτ* 23,14), απέναντι ακόμη και σε αυτούς τους γονείς τους, υποκαθιστώντας το κατά Νόμον και φύση χρέος προς εκείνους με επιδεικτικές δωρεές προς το Ναό (βλ. *Μτ* 15,3-6). Ο Κύριος τους διαρθώνει και πάλι, θυμίζοντάς τους ότι με τη ζωή τους και την πλεονεξία τους προσέβαλλαν την ίδια την ουσία του Νόμου, που συνίσταται στη δικαιοσύνη, την αγάπη και την πίστη (βλ. *Μτ* 23,23). Μέρος της υτοκρατικής τους ευσέβειας, τέλος, δεν αποτελούσε μόνον η υπέροση και αγιστική ευδυμία τους (βλ. *Μτ* 23,5), αλλά και η εικονική ηστεία τους· για να φαίνονται στα μάτια των συμπαιρωτών τους περισσότερο ευλαβείς, παρίσταναν τους θλιμμένους και καταβεβλημένους από τη ηστεία, έκρυβαν δε το πρόσωπό τους κάτω από τη μακριά καλύπτρα τους (βλ. *Μτ* 6,16). Η τήση όμως ευσέβεια δεν τους εμπόδιζε να μεταβάλλονται σε μαινόμενους τύπους όταν παρίσταναν τους αμύντορες της ιουδαϊκής «ορθόδοξίας» και ηθικής (βλ. *Ιω* 8,3-10· 9,13-34· 12,42), εκβάλλοντας αγνοούς ανθρώπους από τη συναγωγή και οδηγώντας τον Κύριο της Δόξης στον άδικο Σταυρό.

Την ψεύτικη αυτή ευσέβεια είχε υπ' όψιν του ο Κύριος όταν ανέλυε -σύμφωνα με τον *Ματθαιο*- στους μαθητές του το νόημα της αληθινής ελεημοσύνης, με βάση το *Έλεον θέλω και ού θυσίαν* (*Ωσ* 6,6· *Μτ* 9,13 και 12,7)· όταν τους διδασκε το σκοπό της αληθινής ηστείας: όταν υποδείκνυε την έννοια του αληθινού μας πλούτου. Αυτήν δε ακριβώς τη διδασκαλία επέλεξε η *Εκκλησία* ως τον κατάλληλο οδηγό για την είσοδό μας στο στάδιο της ηστείας, για την

ένταξή μας στην πνευματική πορεία προς το Πάσχα, της οποίας η ηστεία καλείται να γίνει βοηθός. Κατανοώντας, επομένως, το πλάισιο της αληθινής ηστείας, μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα και το πλάισιο της τεσσαρακονθήμερης πορείας που ακολουθεί. Το πλάισιο λοιπόν για το οποίο μιλάμε είναι ο αγώνας· ο αγώνας για την αυθεντικότητα και την αληθινή μας κοινωνικότητα, που αρχίζει σε τούτη εδώ τη γη, προορισμό όμως έχει τον ουρανό. Πιο συγκεκριμένα:

I. Για την αυθεντικότητα, πρώτον, η οποία φαίνεται στη διαφάνεια των προθέσεων, στην αγνότητα των διαθέσεων, στην καθαρότητα και την απλότητα των μέσων. Με μέσα απλά διεξάγεται ο αγώνας μέσα στην καθημερινότητά μας και υπό τις συνθήκες συνθήκες, ειδικότερα δε: μέσα στις σχέσεις μας με τους αδελφούς· στη σχέση μας με τον εαυτό μας υπηρετώντας καθημερινά το σώμα, τις ανάγκες του ή τις επιθυμίες του· στη σχέση μας με τον κόσμο, τη χρήση του, τη θέση που έχουν τα αγαθά τους στο βάθρο των αξιών και των προτεραιοτήτων μας. Κι όλα αυτά, με φιλανθρωπία και ανιδιοτέλεια, με ταπείνωση και πραγματική αγάπη.

II. Για την αληθινή κοινωνικότητα, δεύτερον, που έχει ενώπιόν της την κοινωνία μας με τον Θεό, η οποία όμως διέρχεται μέσα από την κοινωνία μας την υγιή, την εν αγάπη, με τον άνθρωπο. Γι' αυτό και ξεκινούμε με τη συγχώρηση και την καταλλαγή με τους αδελφούς (όπως φανερώνει και ο αποφινός Εσπερινός, ο λεγόμενος της *Συγγνώμης*). Γι' αυτό και κόβουμε καθημερινά τη θέληση και τις επιθυμίες μας, τα πάθη και τις ακηδίες μας, με τη ηστεία, με την πυκνότερη κοινή προσευχή. Γι' αυτό κι επιτελούμε συχνότερες συνάξεις για τη μετοχή μας τη μυστηριακή στον Χριστό με τις λειτουργίες των *Προηγια-*

σμένων Τιμίων Δώρων. Στόχος μας δεν είναι η ωραία και «καταφυκτική» ατιμώφαιρα, ένα κατόρθωμα ή μια αρετή, αλλά η ειρήνη η μένουσα, η καταλαλαγή μας εν Χριστώ με τον Θεό. Κι αυτή είναι δυνατή όχι χάρις σε εμάς και σπουδαιότερα ανθρωπινη προστάθεια, αλλά χάρις στον δι' ημάς σταυρωθέντα και ταφέντα Κύριο. Στο τέρμα της αγωνιστικής πορείας βρέσκειται η απόλυτη καταλαλαγή, η κοινω-νία μας με τον πασγάλιο Χριστό, η κοινή μετοχή μας στον Άγιο τον ευχαριστιακό, η μετοχή όλων στο Πάσχα μας το αληθινό, που είναι ο Χριστός (βλ. 1 Κορ 5,7). Ως όρος, ειδικότερα, και προϋποθέσεις για την άσκηση της αληθι-νής νηστείας, κατά την περίοδο που διανύουμε, θέτει ο Κύριος, στα αναγνώσματα που ακούσαμε:

α) Τη νηστεία από την κακία, τη νηστεία από τη μνησι-κακία, την άφεση των παραπτωμάτων των συνανθρώπων μας, τη μη κατάκριση, την εν αγάπη συναναστροφή με τους αδελφούς. Προϋπόθεση γι' αυτή τη νηστεία βεβαίως είναι η δική μας ειλικρινής μετάνοια, η μετάνοια που βλέπει την οφειλή της δικής μας αγάπης στην αγάπη του Θεού, πολύ μεγαλύτερη από όλες τις οφειλές των άλλων προς εμάς (πρβλ. *Μτ* 18,21-35). Είναι η νηστεία που γίνεται στα δικά-μας πάθη, στην έλθειψη αγάπης, στην απουσία ειλικρινούς καταλαλαγής. Είναι η νηστεία που έχει μάθει να αγαπάει τόσο τον Χριστό, και χάρην Αυτού τόσο πολύ τον άνθρωπο, ώστε να μην κρίνει, να μην καταδικάζει, να μην καταφρο-νεί, να μην εξουθενώνει κανέναν (είτε νηστεύει είτε δεν νη-στεύει, είτε πιστεύει είτε δεν πιστεύει, είτε μπορεί είτε δεν μπορεί), να μην κάνει διακρίσεις, να μη χωρίζει σε φίλους και εχθρούς, σε ξένους και δικούς. Είναι η νηστεία που ανταποκρίνεται στη συγχλωσιτική διδασκαλία του Κυρίου μας ότι όρος μοναδικός για τη δική μας συγχώρηση εκ μέ-ρους του Θεού είναι η εκ μέρους μας συγχώρηση των αδελ-

φών (βλ. *Μτ* 6,14-15). η συγχώρηση με τις δυο όψεις για την οποία παρακαλούμε και βεβαιώνουμε συγχρόνως τον ουράνιο Πατέρα μας στην προσευχή μας: *και άφες ήμιν τά όφειλήματα ήμιν, ώς και ήμεις άφείμεν τοις όφειλήταις ήμιν* (*Μτ* 6,12). Με τη νηστεία αυτής της ποιότητας μα-θαίνει η καρδιά μας να γίνεται και πάλι ελεήμων, συγχω-ρητική, υπομονετική, ευεργετική προς πάντας. Η γη η άνυδρη και σκληρή ξαναγίνεται κατάλληλη και έτοιμη να καλλιεργηθεί με την αγάπη που υπερβαίνει τις συμβάσεις, που βάζει στην άκρη τις παρεξηγήσεις, που δίνει τόπο στην οργή. Η πρασία και αμνησίκακη καρδιά ανοίγεται τότε στο Πνεύμα του Θεού και τα χαρίσματά του· γίνεται δεκτική των θείων δωρεών, παράδεισος αρετών, όπου πρωταγωνι-στούν η διάκριση, η αγάπη, η ταπείνωση, τόπος αληθινής ελευθερίας, έδρα καινής συνειδήσεως και νέου ήθους, κέ-ντρο πνευματικής ισορροπίας και αναγεννητικής θεώρησης των πάντων.

β) Τη νηστεία από την υποκρισία, από τη φαρισαϊκή ευ-σέβεια, τη νηστεία από τους εξωτερικούς τύπους που εμείς μόνοι μας επιλέγουμε για να αρέσουμε στους ανθρώπους, τη νηστεία από την ανθρωπαρέσκεια, την αυταρέσκεια και την αυτοπροβολή. Ως αντίδοτο της υποκρισίας προτείνει εδώ η παράδοση της Εκκλησίας να μην κάνουμε τη δική μας νηστεία, τη δική μας άσκηση, τον δικό μας αγώνα, αλλά να δοκιμαστούμε στη δική της (όχι την αυτοσχέδια και επιλεκτική) υπακοή, την κατά Χριστόν υπακοή· να δοθούμε στην υπακοή που είναι καρπός πίστεως και αγά-πης, που δεν γίνεται πρὸς τὸ θεαθῆναι (*Μτ* 6,1) και αυτα-πατηθῆναι· να μάθουμε να κάνουμε υπακοή στη νηστεία της Εκκλησίας, στην προσευχή της Εκκλησίας, στον από κοινού αγώνα εντός αυτής μαζί με τους αδελφούς.

Ζητώντας μας η Εκκλησία να αναλαμβάνουμε περισσό-

τερα πράγματα από κοινού με τους αδελφούς, να ερχόμαστε πιο κοντά καθ' όλη αυτή την περίοδο με αυτούς, μας βοηθά ταυτόχρονα να ερχόμαστε πιο κοντά στον αληθινό μας εαυτό, να γνωρίζουμε την πραγματική μας κατάσταση, να αποκτούμε επίγνωση των παθών και των αδυναμιών μας, να προαγόμεστε στην αυτογνωσία, τη μετάνοια, την υπομονή, την αυτομεμψία. Μας βοηθά να προοδεύουμε στην ταπείνωση και να σταθεροποιηθούμε στην εγρήγορση (βλ. εδώς και το αντίστοιχο αποστολικό ανάγνωσμα της ημέρας: Ρωμ 13,11 - 14,4), να αισθανθούμε τις ευεργετικές συνέπειες του να είμαστε ενωμένοι σταθερά στο Σώμα το εκκλησιαστικό, αντλώντας τη Χάρη και την καθ' ημέραν δύναμή μας από αυτό· να συνειδητοποιήσουμε ότι τα πάντα είναι καρπός Χάριτος και ότι από μόνοι μας είναι αδύνατον να κάνουμε οτιδήποτε.

Η νηστεία που ξεκινά με τους όρους που ακούσαμε προηγουμένως είναι νηστεία που γίνεται πρώτα για τον Χριστό· δεν αποτρέπει αυτοσκοπό και δεν έχει ανάγκη ούτε τον έπαινο ούτε άλλον ανθρώπινο μισθό, γι' αυτό και δεν σκανδαλίζεται με το παραμικρό. Είναι έργο που γίνεται από αγάπη, από έρωτα προς τον Χριστό, από έρωτα που προκαλεί αυταπάφηση, ταυτόχρονα δε αληθινή χαρά και ευχαριστία. Με πολλή έμφαση μας λέει ο Κύριος, διά του Μαρθαίου, πως η νηστεία αυτή δεν είναι διόλου μίσηση, δεν κάνει τη μορφή μας θλιμμένη, σκυθρωπή, αλλά χαρούμενη και φωτεινή. Κι αυτό, γιατί λόγω της αγάπης, η οποία την προφοδοτεί, δεν είναι ποτέ αναγκαστική, αλλά εκούσια, αγαπητική, και βοηθά τον γευόμενο αυτής να απελευθερώνεται διαρκώς από πάθη και εξαρτήσεις, από φόβους και ανησυχίες, από επιθυμίες και ανόητες απαιτήσεις, που φθείρουν σώμα και ψυχή. Είναι εμπειρία που έχει διαπαντός απέναντί της το Στταυρό και τον Αναστημέ-

νο Χριστό, αυτόν που διαρκώς τη νοηματοδοτεί, τη συνοδεύει και τη διακρίνει ως προς τα κίνητρα και την αλήθεια της, αυτόν που πληροί στο τέλος του δρόμου τη ζώή μας με το φως της Αναστάσεως.

γ) Τη νηστεία από τη φιλαυτία και τη φιλαργυρία. Όταν ο άνθρωπος δεν βλέπει τίποτε άλλο έξω από τον εαυτό του, όταν δεν χαιρείται τίποτε εκτός από τον εαυτό του, τα αγαθά, τις απολαύσεις ή την ανάπαυσή του, τότε νομίζει είτε ότι όλος ο κόσμος του ανήκει, με αποτέλεσμα να γίνεται αλαζονικός, πλεονέκτης, άδικος, σκληρός, άπληστος, αρπακτικός, υπέρμετρα καταναλωτικός και κατά το μέτρο των δυνατοτήτων του εγγληματοικός, είτε ότι όλος ο κόσμος είναι ο εαυτός του μαζί με ό,τι νομίζει ότι του ανήκει, γεγονός που τον αναγκάζει να αποκόβεται από τους πάντες, να κλείνεται στον εύθραυστο πύργο του, να κρυφτείται από τυφλό εργοισμό, ανασφάλεια, άγχος, φοβίες, να κατατρύγεται από ό,τι ο ίδιος τρώγει χωρίς να το μοιράζεται, χωρίς να χαιρείται, χωρίς να ευχαριστεί.

Με τη νηστεία που ορίζει η Εκκλησία μας, ο Χριστιανός μαθαίνει να είναι αυτάρκης και ευγνώμων για ό,τι του παραχωρείται, να εκτιμά ό,τι έχει και να μη στενοχωρείται όταν κάτι στερείται. Μαθαίνει να συνειδητοποιεί τα όριά του, να δέχεται στη ζώή τα «όχι» και τις απορρίψεις. Μαθαίνει να κόβει το θέλημά του, να επιλέγει εκούσια την υπομονή και τη θυσία, να γίνεται πιο ώριμος και πνευματικά πιο δυνατός.

Με την ίδια νηστεία εξάλλου, η οποία μας προτρέπει στην απλή, τη λιτή, τη μη εξεζητημένη (κατά το είδος και την ποσότητα) τροφή, καταπολεμά κανείς τον κίνδυνο να παρασυρθεί από τη φιλαυτία και φιλοσωματία του στη στυγνή φιλαργυρία και τη φιλοχρηματία, στη διά των χρημάτων και του πλούτου ψευδή αίσθηση αυτάρκειας και παντοδυναμίας.

Ο τελευταίος κίνδυνος είναι ιδιαίτερα ορατός στην περίπτωση κατά την οποία ο φίλαυτος, περιορίζοντας τον εαυτό του, τη ζωή του, το «θησαυρό» του, στα επί της γης, βλέπει στο χρήμα την «καθαρότερη» μορφή κάθε αγαθού, πιστεύοντας ότι σε αυτή τη μορφή μπορεί ο πλούτος του ευκολότερα να μεταφερθεί και πιο απλά προς όφελός του να ανταλλάξει. Όμως, ξεχνά ότι ο πλούτος αυτός υπόκειται σε αμέτρητους περιορισμούς. Τη φύλαξη και την κατανάλωσή του διεκδικούν κλέπτες, κληρονόμοι, ανταγωνιστές, και ό,τι αγοράζουμε με αυτόν υπόκειται στην απώλεια και τη φθορά από διαρρήκτες, φυσικά φαινόμενα και διάφορα είδη σκωλήκων· υπόκειται στη διάβρωση και τη σήψη από το νερό, τον αέρα και μικροοργανισμούς. Το χειρότερο όλων είναι ότι δεν μπορούμε να τον πάρουμε μαζί μας όταν πάψουμε να είμαστε κάτοικοι αυτής εδώ της γης.

Μπροστά στη ματαιότητα του πλούτου, που φθείρει και διαφθείρει, που φθείρεται και χάνεται, που υποδουλώνει σε μέριμνες και πάθη, η Εκκλησία προβάλλει: α) μια νέα μορφή πλούτου: αυτή που τηγάζει απ' την καρδιά του ανθρώπου, την ταπεινή και καθαρή και γεμάτη με τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, την πλήρη φιλανθρωπία και αγάπη για τον Θεό, αυτή που δεν εξαντλείται επί της γης (Μτ 6, 19), αλλά έχει την πηγή της στον ουρανό, στην κοινωνία, στην αποκατάλαξή μας με τον Θεό, και β) μια νέα μορφή δικαιοσύνης: ό,τι κάνουμε, να αποβλέπει στην κοινωνία με τον αδελφό· ό,τι μας ανήκει να το μοιραζόμαστε με τον αδελφό· ό,τι μας περισεύει να το «επιστρέφουμε» στον αδελφό ο οποίος το σπερμαίνει και το έχει ανάγχη πραγματική.

Στην τελευταία μορφή δικαιοσύνης ανήκει η πολύ χαρκτηριστική πρακτική των παλαιών Χριστιανών να εξοικονομούν από την απλούστερη διαίτά τους κατά τη νηστεία

πόρους για τη διακονία των πτωχών. Έτσι έχουν συγχύσει την ευκαιρία να υπερβαίνουν την πειρασμική φιλαργυρία και να ζουν όχι για τον εαυτό τους αλλά για τους άλλους, να βιώνουν δε στο βάθος του το μακάριόν έστιν μάλλον δίδοναι ἢ λαμβάνειν (Πραξ 20, 35), που αποτελεί τη γνή καθημερινού και αναφαίρετου πλούτου.

Σε αυτού του είδους τη νηστεία μας καλεί σήμερα η Εκκλησία και μας υποδεικνύει τον κατάλληλο τρόπο γι' αυτή με την ευαγγελική διδασκαλία της: μια νηστεία που μας απελευθερώνει από την πονηρία και την υποκρισία, τη φιλαυτία και τα παρεπόμενά της (αδίκια, φιλαργυρία, φιληδονία, ανόητη επιθυμία)· μια νηστεία που γίνεται για τον Θεό και τη δικαιοσύνη του, ξεκινάει από βαθιά πίστη, αγάπη και ταπεινώση, και μας οδηγεί διά του αδελφού στο δρόμο του Σταυρού του Κυρίου, που αποτελεί και προπόνηση για την Ανάσταση.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἤβησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ εὐλόκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Εὐλόκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ὁν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ· καὶ οἱ προσήταί, εὐσημαίεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσrahήλ ἀπὸ Ναζαρέτ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ· Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἔργου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθινῶς Ἰσραηλῆτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Λέγει αὐτῷ Ναθαναὴλ· Πόθεν γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὅντα ὑπὸ τὴν αὐκτὴν εἶδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ραββί, οὐ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὐ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶδόν σου εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πατερεῖς; μετῴω τούτων ὄψεαι. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἄμην ἀμην λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἀρᾶ ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ τοὺς ἀγγέ-

λοὺς τοῦ οὐρανοῦ, οἱ Ἰησοῦς ἀποκρίσασε να πᾶσι στη Γαλιλαία. Βρίσκει τότε τον Φίλιππο και του λέει: «Ἔλα μαζί μου». Ο Φίλιππος κατάρχταν από τη Βηθσαϊδᾶ, την πατρίδα του Ανδρέα και του Πέτρου. Βρίσκει ο Φίλιππος τον Ναθαναήλ και του λέει: «Αὐτὸν που προανήγγειλε ο Μωυσῆς στον νόμο και οι προσήτες, τον βσημαίε· είναι ο Ιησοῦς, ο υιος του Ισrahήλ από τη Ναζαρέτ». «Μπορεί από τη Ναζαρέτ να βγει τίποτα καλό;» τον ρώτησε ο Ναθαναήλ. «Ἔλα και δες μόνος σου», του λέει ο Φίλιππος. Ο Ιησοῦς εἶδε τον Ναθαναήλ να πλησιάζει και λέει γι' αὐτόν: «Να ένας γνήσιος Ισραηλῆτης, χωρίς δόλο μέσα του». «Από πού με ξέρεις;» τον ρωτᾶει ο Ναθαναήλ. Κι ο Ιησοῦς του ἀπάντησε: «Ἰλαστού σου πει ο Φίλιππος να ἴβεις, σε εἶδα που ἦσαν κάτω ἀπ' τη συκιά». Τότε ο Ναθαναήλ του εἶπε: «Διδάσκαλε, σου εἶσαι ο Υἱὸς του Θεοῦ, σου εἶσαι ο βασιλεύς του Ισραήλ». Κι ο Ιησοῦς του ἀποκρίθηκε: «Ἐπιτοῆ σου εἶσα πᾶς σε εἶδα κάτω από τη συκιά, γι' αὐτό πιστεύεις; Θα δεῖς μεγαλύτερα πράγματα ἀπ' αὐτά». Και του λέει: «Ὅλας

λοὺς τοῦ Θεοῦ ἀνεβαίνοντας και κατεβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. βεβαιώνει ότι σύντομα θα δείτε να έχει ανοίξει ο ουρανός, και οι ἀγγελοὶ του Θεοῦ να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν πάνω στον Υἱὸ του Ἀνθρώπου».

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΡΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΙΣΤΗ

Καθώς διαβήκαμε ἦδη την πρώτη εβδομάδα της Μ. Τεσσαρακοστής, μας προσκαλεῖ η Εκκλησία, διὰ των ἀναγνωσμάτων της, σε μια προπασχάλια συνάντηση, σε μια προσωπική συνάντηση με τον Χριστό. Η συνάντηση αυτή ἀποτελεῖ συνέχεια της σημερινῆς συνάντησης των Ἀποστόλων με τον Χριστό (βλ. ευαγγελικό ἀνάγνωσμα) και ἐκδήλωση της προσδοκίας των προ αὐτῶν πιστῶν (συμπειλαμιβανομένων και των ἐξ Ἐθνῶν, ὅπως η Παύβη πόρνη ἀπὸ την Ιερικώ· βλ. Μτ 1,5 και Εβρ 11,31) για τη συνάντησή τους με τον Υἱὸ του Θεοῦ, τον Μεσσία και βασιλιά του Ισραήλ (βλ. ἀποστολικό ἀνάγνωσμα: Εβρ 11,24-26· 32-40). Είναι μια συνάντηση μετὰ ἀπὸ θεία πρόσκληση στην πίστη, στη μετ' ἐμπειρίας πίστη.

Μετὰ την κλήση των πρώτων πρώτων εκ των Δώδεκα ἀπὸ μέρους του Κυρίου, ἦτοι του Ἀνδρέα, του Ιωάννη και του Πέτρου, ο συγγραφέας του Κατὰ Ιωάννην Ευαγγελίου μας παρουσιάζει σήμερα την κλήση του τέταρτου και του πέμπτου μαθητῆ, που είναι ο Φίλιππος και ο Ναθαναήλ ἀντίστοιχα. Ἐχει προηγηθεῖ η συνάντηση του Ἀνδρέα και του Ιωάννη, ἀμφοτέρων μαθητῶν του Βαπτιστῆ, με τον Χριστό. Μετὰ τις πρώτες ἐρωτήσεις γνωριμίας, τους προσκαλεῖ ο Ιησοῦς να τον γνωρίσουν ἀπὸ κοντά: ἔρχεσθε και ὄψεσθε (Ιω 1,39). Δεν τους κάνει οὔτε κατήχηση οὔτε ἐπιτόπου ἐπίδειξη οὔτε προπαγάνδα. Τους καλεῖ

σε προσωπική γνωριμία μαζί του, σε γνώση άμεση μέσα από την εμπειρία, κι εκείνοι τον ακολουθούν. Ο Ανδρέας γίνεται, με τη σειρά του, την ίδια κιόλας μέρα, κήρυκας του Μεσσία στον αδελφό του Σίμωνα. Η ανταπόκριση του τελευταίου στο αποστολικό κήρυγμα, το κηρυχθέν διά του Ανδρέα, έχει ως αποτέλεσμα να προσέλθει εκείνος στον Χριστό και να αλλάξει έτσι, μαζί με το όνομά του (: Πέτρος, όπως προφητικά τον επονόμασε ο Ιησούς), ολόκληρη η ζωή του άπαξ διαπαντός (βλ. *Ιω* 1,40-42), ο ίδιος δε να γίνει ο πιο ένθερμος μαθητής και να ξεπεράσει τους υπόλοιπους σε ζήλο.

Τῆ ἐπιθυμίῳν (*Ιω* 1,43) της γνωριμίας τους στη Βηθανία πέθανε τοῦ Ἰωρδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων (*Ιω* 1,28), ἐρχεται ὁ Κύριος νὰ γνωρίσει τὴν πατρίδα των νῶν μαθητῶν του, ἢ, μάλλον, νὰ τους γνωρίσει καλύτερα στον τόπο τους. Ἐρχεται στον τόπο τους όχι για να τους πάρει από τον τόπο τους αλλά για να γίνει οικείος τους, ένας από αυτούς, ένας με αυτούς, ένα με τον τόπο τους, νὰ ἀγκύσει τους ἰδίους και τον τόπο τους. Ἐρχεται λοιπόν στη Βηθσαϊδᾶ, παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας (*Μτ* 4,18), στην πόλη ἀπ' ὅπου κατέρχονταν (ἢ εἶχαν τὴ μόνιμη κατοικία τους) οἱ ἀδελφοὶ Ἀνδρέας και Πέτρος (οἱ ἀδελφοὶ Ἰωάννης και Ἰάκωβος ἐργάζονταν στην ἀλιευτικὴ ἐπιχείρηση του πατέρα τους Ζεβεδαίου, ἡ οποία δραστηριοποιεῖτο στη θάλασσα τῆς Γαλιλαίας ἢ λίμνη Γεννησαρέτ, χωρὶς νὰ μας παραδίδεται γι' αυτούς ὁ ἀκριβὴς τόπος καταγωγῆς ἢ κατοικίας· βλ. *Μτ* 4,21).

Στην ευλογημένη πόλη της Βηθσαϊδᾶ (στα εβραϊκά σημαίνει «πόλη των ψαράδων»), που βρισκόταν στη βόρεια ακτή της Γεννησαρέτ, εκεί όπου έγινε το θαύμα της διατροφῆς των πεντακισχιλίων και άρεσε στον ἴδιο νὰ

αποστέρεται (βλ. *Μτ* 14,13-21· *Μκ* 6,32-44· *Λκ* 9,10-17· *Ιω* 6,1-13), συνάντησε ὁ Κύριος τον Φίλιππο και, βλέποντας τὴν ετοιμότητα τῆς καρδιάς του (ὁ Κύριος μας βρίσκει πάντοτε, ἐρχεται πρὸς συνάντησή μας ἐκεῖ ὅπου βρισκόμαστε, ρίχνει πρώτος τὴ σκάλα για νὰ τον πλησιάσουμε, ἀρκεῖ νὰ εἴμαστε ἐτοιμοὶ, ἀρκεῖ νὰ τον περιμένουμε, ἀρκεῖ νὰ εἴμαστε ανοικτοὶ σε αυτόν), ευθέως του πρότεινε νὰ τον ακολουθήσει (ἀκολουθεῖ μοι: *Ιω* 1,43). Κι ἐκεῖνος, προτοῦ τον ακολουθήσει για πάντα, σκέπτηκε νὰ φωνάξει τον (καλύτερο ἴσως) φίλο του Ναθαναήλ (Θεόδωρος, στα εβραϊκά), νὰ τον κάνει συμμετέχο κι αυτόν στο προσκλητήριο του Θεοῦ.

Ὅπως προηγουμένως ὁ Ἀνδρέας κάλεσε τον ἀδελφό του Πέτρο με τὸ εὐηγήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον Χριστός (*Ιω* 1,41), έτσι καλεῖ τώρα και ὁ Φίλιππος τον Ναθαναήλ, στο δεύτερο αποστολικό κήρυγμα που μας παραδίδεται ἀπὸ τον Ἰωάννη, λέγοντάς του: *Ὦν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ και οἱ προφητῆται εὐηγήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ* (*Ιω* 1,45). Τον καλεῖ επικαλούμενος τὴν προσωπική του εμπειρία (ἢ και τὴν εμπειρία των πρώτων μαθητῶν), που εἶναι ταυτόχρονα και βεβαιότητα ἐνὸς ολόκληρου λαοῦ για τὴν ἐκλήρωση των προσδοκιῶν του, ἀλλά και τὴ μαρτυρία των ιουδαϊκῶν Γραφῶν, του Νόμου και των Προφητῶν. Ἡ τελευταία υποδεικνύει τὴν οικειότητα και των δύο φίλων, τόσο του Φίλιππου ὅσο και του Ναθαναήλ, με τὶς προσδοκίες του λαοῦ τους μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση των Γραφῶν, μέσα ἀπὸ μια πίστη ψαγμένη και μελετημένη. Δεν εἶναι τυχαίῳ ἀλλωστε, ὅπως θα ἀποκαλύψει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στον Ναθαναήλ λίγο ἀργότερα, ὅτι ὁ Φίλιππος βρήκε τον φίλο του ὑπὸ τὴν συκῆν (*Ιω* 1,48 και 50), κατὰ πάσα πιθανότητα μελετώντα, ὅπως συνή-

θίξαν πολλοί ευσεβείς Εβραίοι να κάνουν καθημερινά στο σπίτι τους (όπου θα έβρισκε κανείς σχεδόν πάντοτε είτε μια σουκιά είτε μια κληματσαριά με πλούσιον ίσκιω, κατάλληλο για έναν παρόμοιο σκοπό).

Ο Ναθαναήλ, ο οποίος ήταν άνθρωπος ευθύς, δεν απορρίπτει το κήρυγμα του Φίλιππου, έχει όμως τις αμφιβολίες του κι εδώ καταφαίνεται η δυναμική της πίστωσης ως επιλογής ελευθερίας, αλλά και η αντίληψη που επικρατούσε για το πρόσωπο του Μεσσία ως ελευθερωτή του λαού από τις ταπεινώσεις και τις άλλες συνέπειες της ρωμαϊκής κατάκτησης: *ἐκ Ναζαρέτ, μια άσημη αγροτική κοινότητα της Γαλιλαίας, δύναται τι άγαθόν εἶναι;* (Ιω 1,46). Μπορεί ο υἱός τοῦ Θεοῦ, ο βασιλεύς τοῦ Ἰσραήλ (Ιω 1,49), να προέλθει από τόσο χαμηλά; Και ο Φίλιππος, άνθρωπος και αυτός απλός και πρακτικός, του απαντά: *ἔρχου και ἴδε* (Ιω 1,46): «έλα να δεις μόνος σου και να τον γνωρίσεις».

Ο Ναθαναήλ, φιλότιμος αναζητητής της αλήθειας και με καρδιά μικρού παιδιού, αφήνει τα πάντα και ακολουθεί τον Φίλιππο. Δεν λέει «να δούμε», «ίσως», «μήπως», αλλά ζητεί να γνωρίσει ο ίδιος προσωπικά και άμεσα τον Ιησού. Κι εκείνος πραγματικά του υποκλίνεται: *ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν* (Ιω 1,47). Και για να του δείξει ότι δεν τον χολακεύει για να τον κάνει οπαδό του κι ότι δεν είμαστε εμείς τελικά που γνωρίζουμε τον Θεό, αλλά εκείνος είναι ο οποίος μας γνωρίζει (βλ. *Γαλ 4,9: νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μάλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ*) και μας προγνωρίζει (βλ. *Ρωμ 8,29*), προβαίνει σε μια απλή για τον ίδιο (ως των καρδιών όλων γνώστη και παντεπιστη και πανθενουργό) αλλά συγκλονιστική για τον μαθητή αποκάλυψη. Η αποκάλυψη του Κυρίου, που έρχεται ως απάντηση στην ερώτηση του Ναθαναήλ *πόθεν*

με γνώσκεις; (Ιω 1,48), του φανερώνει την κρυφή του εργασία: *πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ἔντα ὑπὸ τὴν σουκὴν εἶδόν σε* (Ιω 1,48), δηλ. «εκεί όπου προσευχόσουν, όπου μελετούσες τις Γραφές και με ζητούσες, κάτω από τη σουκιά, εκεί σε είδα», και τον οδηγεί στην άγνωστη ομολογία πίστωσης, σε β' πρόσωπο, προς τον αποκαλύψαντα και αποκαλυφθέντα Ιησού Χριστό: *σὺ εἶ ὁ υἱός τοῦ Θεοῦ, σὺ βασιλεύς εἶ τοῦ Ἰσραήλ* (Ιω 1,49). Ἡ, διαφορετικά: «Εσύ είσαι πράγματι ο Μεσσίας των παλαιοδιαθηκικών εταγγελίων, αλλά η δύναμή σου δεν φανερώνεται στα πεδία των μαχών ούτε στα ανάκτορα των ισχυρών· φανερώνεται στις καρδιές των ανθρώπων που σε αγαπούν, εκεί όπου αποκαλύπτεσαι όταν το θελήσεις κι όταν στο ζήτησόν, βγάζοντας από μέσα τα σκοτάδια και τις αμφιβολίες».

Μετά την αυθόρμητη ομολογία πίστωσης του Ναθαναήλ, ο Κύριος του κάνει μία ακόμη μεγαλύτερη αποκάλυψη, τούτη όμως δεν αφορά μόνο τον ίδιο αλλά και όλους όσοι θα πιστεύσουν με την ίδια άδοξη απλότητα σε εκείνον: *ὅτι εἶπόν σοι ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς σουκῆς, πιστεύεις; Μείζω τούτων ἔφη [...] ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσοι θε τὸν οὐρανὸν ἀνεώγῃτε και τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας και καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου* (Ιω 1,50-51). Θυμίζει εδώ ο Ιησούς στους μαθητές του το ενύπνιο του Ιακώβ, με τη σάλα που έπεφτε από τον ουρανό και σπριζόταν στη γη, οι δε άγγελοι του Θεοῦ *ἀνέβαινον και κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς* (Γεν 28,12). Σε εκείνην ο Θεός ήταν στον ουρανό και έπεσθαιτο *ἐπ' αὐτῆς* (Γεν 28,13). Στην κλίμακα όμως, που προϋποθέτει η αποκάλυψη προς τον Ναθαναήλ ο Θεός είχε κατέβει επί της γης, ο Υἱός του Ανθρώπου είχε σκηνώσει εντός της Ιστορίας, ανάμεσα στους ανθρώπους, και

τους διακονεί, οι άγγελοι δε με τη σειρά τους τον διακονούν (κι εμάς, εντέλει, χάρις σε εκείνον). Το όραμα του Ιακώβ για την αποκατάσταση της κοινωνίας Θεού και ανθρώπων έχει εκπληρωθεί. Η σάρκωση του Λόγου ex της Παρθένου έγινε η σάλα και ο Σαρκώθεις έγινε ο μεσίτης (πρβλ. 1 Τιμ 2,5, Εββ 9,15), *ὁ δι' ἡμᾶς καταβάς καὶ ἀναβάς ἵνα πλῆρωσῇ τὰ πάντα* (Εφ 4,10). Την πρόσκληση που μετέφεραν –στην πρώτη κλίμακα (του Ιακώβ)– οι άγγελοι, έφερε τώρα ο ίδιος ο Θεός διά του Υιού του στους ανθρώπους, καθιστώντας όλη τη γη μας, όλη την ανθρωπότητα, κάθε καρδιά που θα τον δεχθεί, *οἶκον Θεοῦ* (Γεν 28,17,22) και *πύλη τοῦ οὐρανοῦ* (Γεν 28,17).

Ο διάλογος του Ναθαναήλ τόσο με τον Φίλιππο όσο και με τον Ιησού είναι, θα λέγαμε συνοψίζοντας, εξααιρετικά αποκαλυπτικός. Αποκαλύπτει την πίστη ως πορεία που έχει αρχή και τέλος τον Χριστό. Αυτός μας προσκαλεί ουσιαστικά, κατά τη διάθεση και την αγάπη καθενός. Αυτός μας βρίσκει πρώτος, κατερχόμενος σε εμάς, συγκαταβαίνων προς ημάς, ερχόμενος στον τόπο τον δικό μας και των καρδιών μας. Αυτός μας αποκαλύπτεται διαρκώς, όταν τον ζητάμε και τον ακολουθούμε, όταν του εξομολογούμαστε –με πλήρη ελευθερία– την αναζήτηση, τις αμφιβολίες, την ανιδιοτελή αγάπη μας. Αυτός μας ανεβάζει στον ουρανό, διότι μόνος αυτός είναι *ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡμῶν συγκαταβάς*.

Την πίστη τοῦ διαρκώς αποκαλυπτομένου σε εμάς Χριστοῦ εντός της Εκκλησίας, των αγίων και των αγγέλων του, μας υπενθυμίζει η σημερινή Κυριακή με τα αναγνωσιματά της. Είναι η πίστη των προφητών και των αποστόλων, η πίστη που συνιστά ταυτόχρονα προσωπική γνώση και αποκαλυπτική εμπειρία, συνάντηση με το

πρόσωπο του Σωτήρος Χριστού, και παρ' αυτό πορεία, κοινωνία Θεού και ακολουθία, παράδοση και ελευθερία. Αυτήν μας προβάλλει σήμερα, Κυριακή της Ορθοδοξίας, η Εκκλησία ως πρόσκληση σε πορεία κι όχι ως επανάπαυση και αυτόρεση δοξασία, ως μετοχή σε καινή και ανακαινιστική εμπειρία, ως συνέγεια και ανάβαση σε ατελείτητα Θεού και ανθρώπων κοινωνία.

τους διακονεί, οι άγγελοι δε με τη σειρά τους τον διακονούν (κι εμάς, εντέλει, χάρις σε εκείνον). Το όραμα του Ιακώβ για την αποκατάσταση της κοινωνίας Θεού και ανθρώπων έχει εκπληρωθεί. Η σάκωση του Λόγου ex της Παρθένου έγινε η σάλα και ο Σαρκαθής έγινε ο μεσίτης (πρβλ. 1 Τιμ 2,5, Εβρ 9,15), *ὁ δι' ἡμᾶς καταβάς και ἀναβάς ἕνα πληρώση τὰ πάντα* (Εφ 4,10). Την πρόσκληση που μετέφεραν -στην πρώτη χλίμακα (του Ιακώβ) - οι άγγελοι, έφερε τώρα ο ίδιος ο Θεός διά του Υιού του στους ανθρώπους, καθιστώντας *ἀλη τη γη μας, ὁλη την ανθρωπότητα, κάθε καρδιά που θα τον δεχθεί, ὄκνον Θεῷ* (1εν 28,17,22) και *πύλη τοῦ οὐρανοῦ* (1εν 28,17).

Ο διάλογος του Ναθαναήλ τόσο με τον Φίλιππο όσο και με τον Ιησού είναι, θα λέγαμε συνοψίζοντας, εξαιρετικά αποκαλυπτικάς. Αποκαλύπτει την πίστη ως πορεία που έχει αρχή και τέλος τον Χριστό. Αυτός μας προσκαλεί ουσιαστικά, κατά τη διάθεση και την αγάπη καθενός. Αυτός μας βρίσκει πρώτος, κατερχόμενος σε εμάς, συγκαταβαίνων προς ημάς, ερχόμενος στον τόπο τον δικό μας και των καρδιών μας. Αυτός μας αποκαλύπτεται διαρκώς, όταν τον ζητάμε και τον ακολουθούμε, όταν του εξομολογούμαστε -με πλήρη ελευθερία- την αναζήτηση, τις αμφιβολίες, την ανδιστολή αγάπη μας. Αυτός μας ανεβάζει στον ουρανό, διότι *μόνος αυτός είναι ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡμῖν συγκαταβάς*.

Την πίστη του διαρκώς αποκαλυπτομένου σε εμάς Χριστού εντός της Εκκλησίας, των αγίων και των αγγέλων του, μας υπενθυμίζει η σημερινή Κυριακή με τα αναγνωσματά της. Είναι η πίστη των προφητών και των αποστόλων, η πίστη που συνιστά ταυτόχρονα προσωπική γνώση και αποκαλυπτική εμπειρία, συνάντηση με το

πρόσωπο του Σωτήρος Χριστού, και παρ' αυτός πορεία, κοινωνία Θεού και ακολουθία, παράδοση και ελευθερία. Αυτήν μας προβάλλει σήμερα, Κυριακή της Ορθοδοξίας, η Εκκλησία ως πρόσκληση σε πορεία κι όχι ως επαχθής παύση και αυτόρεση δοξασία, ως μετοχή σε καινή και ανακαινιστική εμπειρία, ως συνέχεια και ανάβαση σε ατελείτητη Θεού και ανθρώπων κοινωνία.